

Koordinacijski odbori za obrambo naj bi čimprej polno zaživel

Minuli teden je bil skupna seja izvršnega odbora republiške konference SZDL in sekretariata republiškega odbora Zveze združenj borcev NOV Slovenije. Prvo točko dnevnega reda so posvetili razpravi o nalogah koordinacijskega odbora za vprašanja narodne obrambe pri republiški konferenci SZDL in o nalogah istoimenskih odborov pri občinskih forumih SZDL.

Ti stalni odbori naj bi kot organizatorji množičnih priprav za obrambo dežele in zaščito prebivalstva delovali zlasti v dveh poglavitnih smereh:

Prvič — mobilizirati naj bi vse politične činitele za razlago, razčiščevanje in uresničevanje obrambnega koncepta ter sistematično spodbujati množično obrambno vzgojo. V to dejavnost naj bi se vključili številni družbeni činitelji, ki lahko neposredno ali posredno prispevajo h krepitvi naše obrambne moči — od političnih organizacij, samoupravnih in predstavniških organov, občin, delovnih organizacij in šol do organizacij, ki se strokovno ukvarjajo s temi vprašanji.

Drugič — intenzivno je treba razvijati organizacijo oziroma mrežo obrambe, v katero bodo ustrezno vključeni vsi obrambni činitelji in vsi državljani. Koordinacijski odbori naj izdelajo delovne programe ter jih uskladijo s programi specializiranih organizacij in vseh drugih činiteljev vseljudske obrambe.

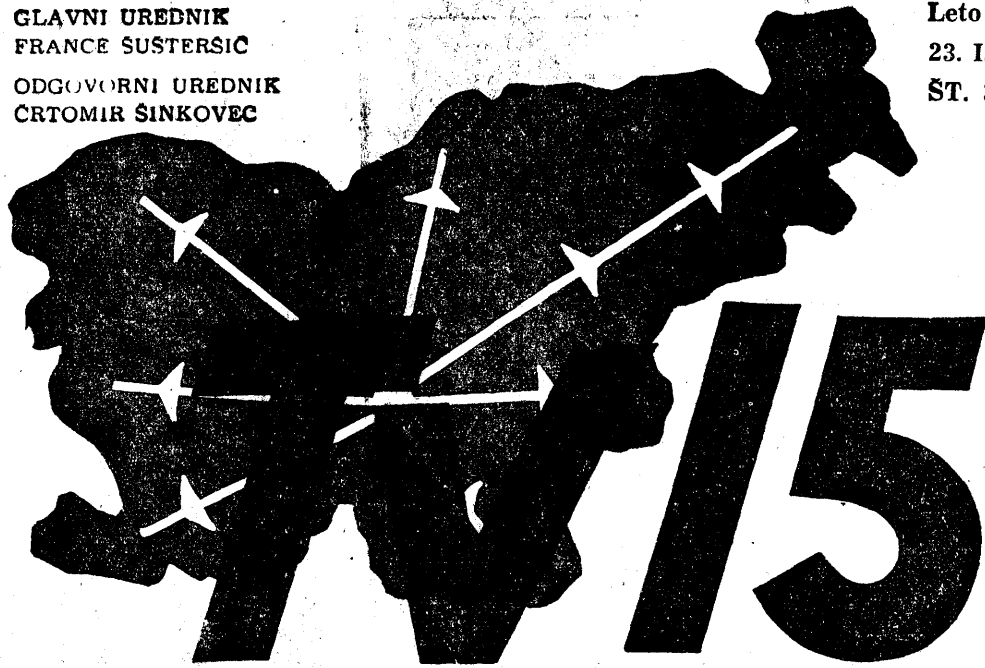
Dalje so razpravljali o pripravah na prvo sejo sekcije za razvijanje revolucionarnih tradicij, ki je osnovana pri republiški konferenci SZDL. Posebno so poudarili eno izmed osnovnih nalog sekcije: da razvija s so-

dobno vsebino obogatene revolucionarne tradicije med mladino. Komisija naj bi se ukvarjala tudi z vprašanji odnosa naše družbe do borcev NOV ter njihovega uveljavljanja v sodobnem družbenem življenju.

Predlog programa sekcije je uskladen z delom komisije za razvijanje tradicij NOB pri republiškem odboru ZBZ NOV, ki se je pred kratkim preimenovala v svet in odstopila del svojih nalog novi sekciji pri republiški konferenci SZDL. Tovrstne sekcije — je bilo rečeno na seji — naj bi imeli tudi pri občinskih konferencah SZDL.

Na seji je bilo slišati tudi opozorilo, da je potrebna izdatnejša finančna pomoč za zbiranje zgodovinskega gradiva o naši revoluciji.

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUŠTERŠIČ
ODGOVORNI UREDNIK
CRTO MIR SINKOVEC

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

JLA je poglavitna, ne pa tudi edina sila naše narodne obrambe

Z urejevanjem proizvodnih procesov in krepitvijo materialne osnove v sedanjem reformnem obdobju se očitno zboljšuje tudi reševanje vseh perečih družbenih vprašanj. Med temi so zelo pomembna vprašanja, ki zadevajo narodno obrambo oziroma zaščito življenjskih koristi naše družbene celovitosti in nacionalne neodvisnosti, kar pa je najvišja dolžnost in obveznost ne le Jugoslovanske ljudske armade, temveč tudi vseh državljanov SFRJ.

V tem smislu govori tudi naša ustava. Zlasti pomembno pa je to prav v sedanjem obdobju mednarodnih odnosov in dogajanj, ko imperializem preživlja težke čase, pri iskanju izhoda pa čedalje bolj pada v

razne skrajnosti. Odtod izhaja tudi politika nasilja in tako imenovanega neposrednega napada, kar se, žal, uresničuje v raznih deželah v obliki pučev, državnih udarov, meddržavnih spopadov, spodbujanja nacionalne stabilnosti in celo v obliki uporabe oborožene sile za uresničevanje mračnih ciljev. Vse to pa je silno nevarno za mir na svetu.

S temi nevarnostmi pa mora računati tudi naša dežela ne glede na svojo doslednost v boju za mir in humane mednarodne odnose. Moramo biti previdni ne samo zato, ker smo si svobodo priborili z mnogimi človeškimi življenji in drugimi ogromnimi žrtvami, temveč se bolj zato, ker le v miru uresničimo vse cilje in omogočimo lepše življenje.

Za naš mir pa ne jamči samo ali predvsem JLA niti ni ta v morebitni vojni edina obrambna sila. V morebitni vojni — po naši strateški kon-

ceptiji — ne bo sodelovala le »vojaška«, temveč prav vsa naša družbena skupnost s celotnim človeškim in materialnim potencialom. Zato so že sedanje organizacijske, kadrovske in materialne priprave narodne obrambe take, da omogočajo uspešno vojskovanje na fronti v klasičnem smislu, pa tudi ofenzivno vojskovanje teritorialnih enot. Če pa bi sovražniku uspelo osvojiti del našega ozemlja, potem bodo teritorialne enote tisti del oboroženih sil našega ljudstva, ki bodo s svojim delovanjem in sovražnikom zaladju lahko še uspešneje in nevarnejše kot pa enote, ki se bodo sovražniku upirale frontalno. Potemtakem sovražnik ne bo prav nikjer več varen.

Odtod izhajata tudi obveznost in pravica vse naše skupnosti, da se že v mirnem času aktivno ukvarja z vsemi vprašanji narodne obrambe, ki sodijo med najpomembnejša politična vprašanja naše dežele. Ne

gre le za to, da je naša skupnost v letu 1968 namenila za zadeve narodne obrambe 6030 milijonov novih dinarjev ali po 301 dinar na vsakega državljan (lani 260 N-din) — kar je še vedno šestnajstkrat manj kot v ZDA — pa tudi ne zgolj za obvezno služenje v vojski in občasne orožne vaje. Samo s tem še ne izpolnjujemo vseh obveznosti do narodne obrambe. Od drugih dežel se razlikujemo tudi po tem, da ima vsak državljan razen pravice tudi dolžnost, da neposredno in aktivno sodeluje pri reševanju vprašanj narodne obrambe.

V tem smislu je treba imeti Jugoslovansko ljudsko armado za ogrodje in poglavitno, nikakor pa ne za edino silo naše narodne obrambe.

Sodobno pripravljena in usposobljena JLA je jamstvo naše varnosti, ker je zanesljiv prvi bojni esalon. Združuje namreč vojaško-strokovno znanje in sodobno bojno tehniko s srcem in domoljubno pripravljenostjo, hkrati pa je krepka osnova za vključevanje vsega ljudstva in materialnih dobrin v obrambni potencial. Jugoslovanska ljudska armada bi morala v primeru sovražne agresije vzdržati sovražnikov prvi udar in omogočiti prehod dežele iz mirnega v vojni stanje.

V sedanjih nemirnih časih si v vrstah JLA prizadevajo, da vzgoje strokovnjake za vojskovanje v sodobnih razmerah ter pogumne, iznajdljive, odgovorne in disciplinirane borce, ki se zavedajo svoje vloge in naloge. Zato je program urjenja tako sestavljen, da razen vojaško-strokovne in ideološko-politične izobrazbe vsebuje tudi intelektualno, moralno, etično in fizično vzgojo mladih ljudi. Potreba, da je JLA nenehno pripravljena na boj, namreč zahteva, da ima vsak njen pripadnik vse lastnosti socialistične osebnosti. Izredno veliko vlogo igra v vojski tudi notranja moralno-politična enotnost, ki jo Zveza komunistov razvija skozi tovarštvo, socialistične odnose ter bratstvo in enotnost pripadnikov naše vojske. Spričo vsega tega je JLA že v mirnem času zanesljiv varuh naše nacionalne neodvisnosti in ozemeljske nedotakljivosti.

Majar
IVAN ŠKREBLIN

USPEHI KOMISIJE ZA VOJAŠKE VOJNE INVALIDE

Uspehi prizadevanj in dela komisije za vojaške vojne invalide republiškega odbora ZBZ NOV Slovenije so kar precejšnji. O tem priča poročilo, o katerem so razpravljali na seji komisije 17. januarja.

Težišče vsega dela je bilo v urejanju in dopolnjevanju zakonitih predpisov invalidskega varstva, koordinaciji in usmerjanju dela združenj in občinskih komisij ZBZ NOV, zaposlovanju, pravilnem zaposlovanju in poklicni rehabilitaciji vojaških vojnih invalidov itd. Tudi razvijanju športne dejavnosti invalidov in proučevanju pogojev njihovega upokojevanja in urejanja invalidskih zadev pri občinskih skupščinah so posvečali vsestransko pozornost. Vidno je prišla do izraza tudi družbeno-politična aktivnost združenj in članstva VVI v okviru SZDK, zlasti v pripravah na volitve in druge akcije, ki jih je vodila SZDL.

V Sloveniji je 271 združenj vojaških vojnih invalidov in 227 sekcij pri ZB NOV. V le-teh je 28.564 članov. Tako mnoga združenja kakor tudi večina sekcij pri ZB in komisij pri občinskih odborih ZBZ NOV je aktivno sodelovalo pri urejanju invalidskih zadev.

Spričo tega, da se je z zadnjimi spremembami zakona o vojaških vojnih invalidih močno izboljšal položaj invalidskih upravičencev, ne gre prezehtati, da jih od le-teh v Sloveniji 6215 prejema invalidski dodatek in to 1332 osebnih invalidov in 4883 vdov in staršev padlih borcev. Zaradi izboljšanja položaja prejemnikov tega dodatka in olajšanja pogojev za pridobitev pravice do njega je komisija predlagala, naj bi bil invalidski dodatek enoten in naj bi znašal 350 novih dinarjev. Cenzusni pogoji dohodka na družinskega člana pa naj bi se

povečali na 200 novih dinarjev. Tudi cenzusni pogoji uživanja invalidskega dodatka, ki imajo dohodek od kmetijstva, naj bi se v smislu predloga komisije v prihodnje izboljšali.

Na klimatičnem in topliskem zdravljenju je lani bilo 850 invalidov iz SR Slovenije. Od tega jih je bilo 353 na zdravljenju v počitniškem domu v Strunjanu. Toda mimo tega je bilo v tem domu še nadaljnjih 685 na oddihu, kamor so jih poslale njihove organizacije.

Na dnevnem redu komisije je bila tudi razprava o programu dela komisije za vojaške vojne invalide pri republiškem odboru ZBZ NOV Slovenije za leto 1968. Po krajši razpravi so nato sprejeli poročilo in program.

Ker že pripravljajo republiški zakon o vojaških vojnih invalidih, so člani komisije pomno pretehtali svoje predloge k temu zakonu. Izredno živahni razpravi o tej zadevi je sledil sklep: Komisija vztraja pri svo-

jih predlogih glede invalidskega dodatka in jih bo tudi vsestransko zagovarjala ter skušala doseči, da jih v celoti sprejmejo v osnutek republiškega zakona. Te predloge je sprejel in vsestransko podprl tudi republiški odbor ZBZ NOV Slovenije.

Ob koncu seje so se člani komisije pogovorili še o predlogih za regresiranje letošnjega oddiha članov združenj VVI v Strunjanu. Sklenili so predlagati republiški odboru ZBZ isti način organizacije tega oddiha kot lani.

Obvestilo članom ZROP Ljubljana-Bežigrad

Obveščamo vse člane ZROP Ljubljana-Bežigrad, da bodo v domu JLA v Ljubljani obvezna predavanja, katere bo vodil Franjo Kranjc, načelnik uprave za narodno obrambo mestnega sveta Ljubljana. Predavanja bodo zanimiva in koristna, razporejena pa so:

- v četrtek, 8. februarja ob 18. uri za ZROP Stadion in Bežigrad
- v četrtek, 15. februarja ob 18. uri za ZROP Ježica in Črnuče
- v četrtek, 22. februarja ob 18. uri za ZROP Savsko naselje in Boris Kidrič.

S seboj prinesite vabila.

KOMISIJA ZROP PRI ZBZ NOV OBČINE
LJUBLJANA-BEŽIGRAD

OBČANOVA BELEŽNICA

V »Teoriji in praksi« sembral zanimivo razpravo pod naslovom »Kam pelje naša kratkovidnost?«, v kateri so navedene številke oziroma odstotki, ki nam niso v čast. Zlasti so nam lahko v smotno odstotki, ki govorijo o biološki oz. vitalni moči prebivalstva.

Tako npr. beremo v tej razpravi, da dosežajo telesne deformacije pri naših otrocih raven »svetovnih rekordov«. Slaba drža je ugotovljena v Sloveniji pri 24 odstotkih, v Hrvaški pri 22 odstotkih, v Sr-

biji pa pri 21 odstotkih otrok. Deformacijo stopal pa so ugotovili v Sloveniji pri 19 odstotkih, v Hrvaški pri 27, v Srbiji pa pri 21 odstotkih otrok.

Zakaj tako, nam pojasnjujejo nadaljnji podatki:

Le 60 odstotkov otrok ima možnost sodelovati pri pouku telesne

na kondicija oziroma delovna zmogljivost eden osnovnih pogojev za napredek proizvodnje in osnovni činitelj narodne obrambe. Vsaka armada na svetu računa v primeru vojne samo z zdravimi ljudmi, kajti bolni oziroma taki s telesnimi deformacijami se ne morejo uspešno udeleževati ne na

fronti ne v zaledju. Sredstva, ki jih zahteva napredek telesne kulture naše mladine, so torej potrebna v narodnoobrambenem smislu. Na žalost moramo ugotoviti, da so bila doslej izdana v te namene zelo pičila sredstva. Telesna kultura je pastorka — če izvzamemo nogomet, za katerega »potrebe« so bile izdane kaj čedne vsote: neki naš klub je npr. dobil za svoj let-

ni proračun in nakup igralcev v drugih republikah 350 milijonov starih dinarjev, in to v času, ko 16 odstotkov naše šolske mladine nima pouka telesne vzgoje!

Te vrstice sem napisal z željo, da bi se stanje čimprej spremenilo, da bi pri delitvi družbenih sredstev zmagala razsodnost, da

ne bi bilo več škoda denarja za zgraditev telovadnic in za nastavitve učiteljev telesne vzgoje itd. Povsod naj bi prevladalo prepričanje, da je denar za telesno kulturo nujno potrebna družbena investicija!

Prav bi bilo, če bi razpravljali o teh vprašanjih, tudi novi koordinacijski odbori za narodno obrambo.

Franjo Godec

REKORDI, KI NAM NISO V ČAST

BESEDE
IN
DEJANJA

• Slovenci in kultura

Za nas Slovence ni bila kultura nikdar samo estetska manifestacija, ustvarjalnost, temveč zmagalja naša narodna obramba, naš utinkovitost in hkrati najplemenitejšo sredstvo za uveljavljanje naših družbenih in nacionalnih hotev. Ni naključje, da so med vojno slovenske partizanske brigade nosile imena slovenskih pisateljev in pesnikov, saj so se bolevali za ideje, izražene v delih teh mož — kultura in boj za obstanek in napredek sta hodila z roko v roki. In danes? Tržni imperativ je postal bog, s tem se družijo hlastanje za vsako ceno po materialnih dobrinah, po najbolj nepotrebnem in prostostem razkošju. Hkrati s tem pa ugotavljamo, kako se kultura umika korak za korakom, kako je v defenzivi, namesto da bi bila v ofenzivi, kako so se pri gospodarski reformi, kjer je bilo le mogoče, pristrigla sredstva za kulturo...

Mira Mihelič —
Teorija in praksa 1/68

• Mnogi »jedok« sredstva delovnih ljudi

Posledica neurejenih problemov je tudi vrtočljivo vstajanje cen stanovanj. V nekaj letih se je cena površinskega metra zazidane stanovanjske površine zvišala od okroglo 50.000 S-din na približno 300.000 S-din, česar ni mogoče pojasniti samo z zvišanjem osnovnih stroškov, pač pa tudi z dejstvom, da mnogi »jedok« sredstva delovnih ljudi, izkoriščajoč monopolni položaj, pomanjkanje predpisov in nadzorstva, stisko ljudi, ki plačajo, kolikor se od njih zahteva, samo da dobe stanovanj. Pravzaprav smo priča s strani delovnih ljudi nevarne akumulacije, ker se izkoriščajo ne samo zakoniti tržniki, pač pa tudi administrativna moč in pomoč raznih institucij.

Po raziskavah, ki so jih naredili v Ljubljani, produktivnost na gradbenem področju znaša tudi za petkrat za vrhunskimi dosežki v svetu. Zaprta republiška stanovanjska prenevalnost združuje konkurenco velikih in majhnih novih industrijskih sil na področju gradnje stroške. Uporaba materiala je pri nas do 35 odstotkov višja kot v bolj produktivnih evropskih, kolonialnih delovnih časa na meter stanovanjskega prostora na celo za 70 odstotkov višja, kar so neimerno stroški, ki jih plačajo država, imamo sicer kolektive, ki so zmogli konkurirati na svetovnem trgu, toda to ne opravičuje njihove neučinkovitosti na domačem.

Komunist — 12. I. 1968

• Gre tudi brez priporočil »stricev«

Za edino razpisano učiteljsko mesto na osnovni šoli »Sestre Ude« v Valjevu je bilo vloženih več kot sto prošev. Kako torej med tolikimi učitelji izbrati pravega?

Nekateri ugodni močje za obine so, da bi pospešili rešitev, priporočili direktorju in šolskemu kolektivu, se trudili, da v okviru svojega hotenja in svojih znancev najdejo in predlagajo pravega učitelja. Kolekte pa je, da bi bi upoštevali skrbni učiteljski kolektiv, odklonili vse njihove predloge in izbral sam. Pravilo, da je izbiro potekalo v prisrčnem ozračju.

Borba — 14. I. 1968

• Delavci brez osemletke

V kočevski občini bi morala vodstva sindikalnih podružnic bolj skrbeti za izobraževanje zaposlenih, so ugotavljali na nedavnem občnem zboru občinskega sindikalnega sveta. Nihče ne taji, da so bili uspehi na področju izobraževanja odprati in odprti, vendar je kljub vsemu v občini zaposlenih nekaj nad 2000 delavcev, ki nimajo končane osemletke.

Delavska enotnost — 13. I. 1968

• Ozdraviti bi morali razlike...

Ze nekaj let obstaja v občini Valjevo prečeta zdravstvena pomanjlost. Medtem ko posluje zdravstvena ambulanta v Osečini zelo slabo in je osebe do pred kratkim prejemale le minimalne osebn. ne dohodeke, mnogi v isti občini zdravstvena ambulanta v Pečci tako, da zagotavlja svojo upravn. niku blizu 500.000, knjižničarji z osnovno šolo 200.000 in snailiki 130.000 S-din mesečno itd.

Politika — 13. I. 1968

• Cilj socializma ni revščina

Strah, da bo kmet s sodobnim delovnim orodjem in stroji v razmerah socialističnega družbenega razvoja in ustrezne splošne politike priči ogrožati obstoj zadruga in družbenega sektorja kmetijstva, da bo obogatel in postal izkoriščevalec, je neumestno in nevarno. Ni cilj socializma revščina, temveč vsestransko razvita družba brez izkoriščanja človeka po človeku. Potrebno pa je ločiti »bogatenje« na račun osebnega dela od »bogatenja« na račun drugih.

Večer — 16. I. 1968

• Licitacijsko nihanje

Na mnogih licitacijah v zadnjem času je bila najnižja ponudba za več kot polovico manjša od najvišje. Sicer pa pogledimo nekaj primerov: za gradnjo termoelektrarne Soštan je ponudilo najdražje podjetje blizu 4 milijarde 400 milijonov S-din, najcenejša pa 2 milijardi 200 milijonov — skoraj enkrat, ali za dve debeli milijardi manj! Za objekt Libele Celje je bila najdražja ponudba 75 milijonov, najcenejša pa 47 milijonov S-din. Za poslovno stanovanjski objekt v Slovenski Bistrici sta se kosala ponudnika — najdražji z 269 milijoni, najcenejši pa s 170 milijoni S-din predračuna. Papirnica Kolčevce bi veljala za najdražjega ponudnika čela 239 milijonov, za najcenejšega pa 189 milijonov S-din itd. itd.

Delavska enotnost — 23. XII. 1967

OBISK V PODJETJU »PARTIZANSKE STAZE«

PODJETJE SE JE ŽE POSTAVILO NA NOGE

Lani novembra je postal Beograd milijonsko mesto, pred petnajstimi leti pa je imel manj kot pol milijona prebivalcev. Glavno mesto Jugoslavije in Srbije, industrijsko središče in pristanišče, križišče važnih prog ter sedež mnogih šol in znanstvenih ustanov, je kot magnet privlačilo ljudi iz vseh delov Jugoslavije, posebno še iz bližnjega zaledja. Gradili so stanovanja, zrasel je Novi Beograd, toda še vedno veliko ljudi živi v slabih predmestnih zasilnih hišah. Toda to so težave, ki so po vojni značilne več ali manj za vsa naša mesta, le da so v Beogradu morda največje. Te težave so prizadele tudi bivše borce, ki so se znašli v tem velikem, hitro rastočem mestu.

Zvezna in republiška uprava ter vojska so dajale vsa leta po osvoboditvi kruh številnim borcem NOV. Vprašanje pomladitve svojih vrst pa je vojska temeljito razrešila z upokojitvami. In tako se je v Beogradu pojavilo veliko število upokojencev, razmeroma mladih, ki so zaradi organizacijskih sprememb morali zapustiti vojsko, lahko pa bi še delali, saj so v večini primerov v najbolj ustvarjalni življenjski dobi, nekako med 40. in 50. letom starosti.

Po drugih, manjših mestih, zlasti tam, kjer je dosti industrije, razne honorarne službe za te upokojence niso pomenile večjih težav. Prav tako ne na deželah, kjer si človek veliko lažje najde »konjička«.

Toda Beograd! Težko bi zahtevali od zrelega človeka pri petinštiridesetih ali petdesetih letih, ki se je nad 20 let izobraževal v stroki in dosegel v njej raven visoke ali višje šole, da bi se v nekaj letih prešolal v povsem drugi stroki. Prav tako najbrž tudi potem ne bi bilo zanj primernega delovnega mesta. Morda bi kdo reknel, naj se ti ljudje izselijo iz mesta na deželo. Toda kam? V Beogradu imajo namreč njihovi otroci hodijo v šolo.

... dokončno zadala smrtni udarec navadi odpirati delovna mesta samo zato, da je nekdo zaposlen. Pojavil se je tudi višek delavcev, mladih, zdravih in izučenih. Najbrž bi ti postarani gledali ljudi, ki bi zasedali delovna mesta, obenem pa prejeli še pokojnino...

Po drugi strani pa vsepovsod pri nas primanjkuje ljudi, ki bi se ukvarjali z različnimi uslužnostnimi dejavnostmi. Skratka, veliko nam manjka v vsakdanjem življenju, veliko je še praznin, ki bi jih lahko zapolnile pridne roke. Višek delovne sile, ki o njem toliko govorimo in pišemo, je samo navidezen. Marsikaj se da urediti — vprašanje je samo podjetnost posameznika ali skupine, pa malo denarja za začetek...

Zaradi vseh teh značilnosti in težav so v Beogradu lani aprila ustanovili podjetje, ki je dobilo ime »Partizanske staze«. Začetni kapital v višini 16 milijonov starih dinarjev so prispevali mestni odbor ZZZB in tri beograjske občine. V zadnjih dveh mesecih lanskega leta pa so imeli že okoli 30 milijonov prometa in so samo s provizijami zaslužili 4 milijone starih dinarjev. Tako se je podjetje gospodarsko že »prišlo«, če ga primerjamo z rastlino. Zato posluje z uspehom in upoša zavezanca ustvarjati lastna obratna sredstva.

Obiskal sem to svojevrstno podjetje; sprejela sta me predsednik sveta delovne skupnosti, upokojeni

tajnicami, poslovanje pa je bilo bolj postranskega pomena... Oba tovarisa sta mi veliko pripovedovala o zvrstnih dejavnostih podjetja in o možnostih za razširitev in poslovni uspeh. Ni bilo težko ugotoviti, da so ustanovitelji poskakali kar precejšnje število lukenj v našem gospodarstvu in poslovnosti, ki jih zdaj poskušajo zamašiti.

Tako so se vrgli na turizem. V Beogradu je premalo prostora v hotelih, položaj rešujejo sobe pri zasebnikih. »Partizanske staze« so postavile zraven železniške postaje montažni paviljon, kjer je skromen bife, prodajalne bonbonov in turistični urad. Prek njega pomagajo tujcem z nasveti, jih pošiljajo po zasebnih sobah, sprejemajo naročila za vodiče, ki potem skupinam ali posameznikom razkazujejo znamenitosti Beograda. Izlete pa organizirajo tudi sami, predvsem v partizanske kraje in zlasti za dijake. Razen tega organizirajo letni oddih za posameznike in skupine v raznih turističnih krajih po Jugoslaviji, od sedelca vanju s »Punikom« bodo začeli razvijati tudi »borčevski turizem«. To se pravi, organizirali bodo izlete naših državljanov, predvsem bivših borcev, v tujino na ogled raznih krajev, ki so zgodovinsko važni za revolucionarno gibanje. Za tuje, posebno za državljane socialističnih držav, bodo organizirali obiske naših krajev ali oddih.

Druge pomembna panoga udeleževanja »Partizanskih staz« je propagandno-akviziterska. Zvezni odbor ZZZB je izdal album s 192 umetniškimi fotografijami najlepših spomenikov NOV v Jugoslaviji, pod slikami v bakrotilski tehniki so napisali podatki o avtorjih in drugem v devetih jezikovnih inačicah, med drugim tudi v slovenskem jeziku. Prodaja to bodo zastopniki »Partizanskih staz«. Razen tega so izdali tudi na 200 razglednic s slikami spomenikov iz vse Jugoslavije.

Tudi na srbskohrvatskem jezikovnem področju je bil na voljo precejšen proizvodnja knjig, tudi tam izdajajo založbe več, kot morejo prodati, zato so mnoge izdaje obležale v skladiščih in tam bremenijo obratna sredstva založb. Po drugi strani pa je kmet in sploh prebivalec manjših krajev veliko manjši kupec knjig kot npr. v Sloveniji. Zato »Partizanske staze« želijo razširiti svojo poverjeniško in zastopniško mrežo tudi po odročnejših krajih, kjer ni knjigarn. Oba moja sogovornika sta dejala, da je »srbska vas za knjigo še nezorana ledina.« Zdi se, da bo to držalo, saj so začetni uspehi pri prodaji knjig ki jih v knjigarnah niso mogli pravi, kaj ohrabrujejo in razveseljuje.

Ukvarjajo se tudi z mislijo, da bi ustanovili list za otroke, toda glede tega je še veliko vprašanje denar. Organizirali bodo tudi razne proslave in gostovanja. Lani so tako organizirali prsto proslavo v proslavo 50-letnice oktobarske revolucije, vendar uspeh ni bil tak, kot so pričakovali. Beograjska televizija namreč ni pokazala zanimanja za prenos koncertov in proslav, ker jih ni smatrala za dovolj gospodarsko koristne. Zato je nastal primanjkljaj, ki ga morajo »Partizanske staze« poravnati iz svojega. Teh proslav se je udeležil tudi invalidski pevski zbor iz Ljubljane, s katerim imajo »Partizanske staze« stalne stike.

Gostinstvo, ki se z njim namerjajo v prihodnosti temeljiteje ukvarjati, so začeli z dvema skromnima bifejema. Namerjajo jih odpreti še nekaj, morda bodo odprli tudi restavracijo. Pogostje so tudi organizirali campinga v neposredni bližini Beograda, kasneje naj bi podobnega zgradili nekje ob jadranski obali.

Borcem 14. divizije

V soboto, 3. II. 1968, ob 19. uri bo v domu JLA v Ljubljani srečanje borcev vseh brigad 14. divizije. Vsak, ki se želi udeležiti srečanja, naj se javi do 29. I. na tel. 23-564 ali na RO ZZZB NOV, Ljubljana, Beethovnova 10.

Odbor 14. UD

ŠTEFKA RAČEK

V Dolgi poljani pri Vipavi je umrla tovarišica Štefka Raček, ki so jo poznali bivši bori in aktivisti vse gornjevipske doline. V 13. letu življenja je preminila zaradi zadržane bolezni.

Ob izbruhu vojne se je tovarišica Račkova vključila v narodnoosvobodilno gibanje preko svojega očeta. Bil je invalid, pa mu je pomagala na razne načine. Med drugim je prenašala ilegalno literaturo. Po kapitulaciji Italije je pomagala razoroževati italijanske vojake. Po vdoru Nemcev na Primorsko je nadaljevala ilegalno delo. Oktobra 1943 je bila izvoljena za tajnico mladinske organizacije v Dolgi poljani, bila pa je tudi članica SKOJ na vasi. S svojo sestro Ivanka je okoli sebe zbrala mladino, ki je prirejala kulturne prireditve. Kasneje je sodelovala z novo izvoljenim KNOO v Dolgi poljani. Razen tajništva SZDL je opravljala tajniške posle tudi v ZB Dolga poljana. Za svoje delo je prejela Red zasluge za varnost. S tovarišico Račkovo smo izgubili eno dštih slovenskih deklet, ki so žrtvale vse svoje moči za napredek vasi in vsega naroda.

polkovnik Slavko Popović, in sekretar podjetja, upokojeni major in diplomirani pravnik Milica Zarković. Kot navadno ob takih obiskih se je začel naš pogovor v začetku nekako previdno, potem pa sta mi tovariša povedala vse, kar sem vprašal in še veliko več ter mi razkazala vse, kar imajo.

Najbolj nenavadna za sedanost, ko povsod toliko govorimo o specializaciji proizvodnje in poslovanja, se mi je zdelo raznovrstnost poslovanja »Partizanskih staz«. Približno 30 ljudi je stalno zaposlenih, vsi so ali bivši bori ali pa otroci padlih oziroma po vojni umrlih borcev, nad 150 pa je zunanjih sodelavcev, ki so prav tako ali bori ali njihovi otroci. Za zdaj imajo prostore v dveh sobah nad invalidskim klubom nasproti železniške postaje. V njih vlada nepopisna gneča, za mizami sedijo kot otroci v šolskih klopih, vsepovsod ležijo kupi knjig in razglednic. Toda ta skromnost je nemara dober znak. Zdi se, da smo že daleč od tistih časov, ko so ponekod najprej opremili velike in lepe pisarne, kjer so sedeli šefi s

Naslednja panoga, ki se z njo ukvarjajo, oziroma se začnjo ukvarjati, je dejavnost biroja za posredovanje v prometu. Ta se bo ukvarjal s posredovanjem prodaje živil, industrijskega blaga, tehnične ga blaga, nepremičnin, transportnih storitev in celo s prodajo avtomobilov in delov zanje. Glede na to vidijo v tej panogi velike možnosti za prodoren uspeh. Za začetek so naredili in prodali več tisoč paketov za novotno obdarovanje otrok.

Seveda bi bilo poslovanje tako raznoliškega podjetja nemogoče, če ne bi bilo organizacijsko razdeljeno na posamezne dejavnosti s kar največjo samostojnostjo pri odločanju. Tako imajo sektorje za splošno dejavnost, za računovodstvo in knjigovodstvo, komercialno, turizem, gostinstvo in trgovino, propagando in založništvo ter biro za posredovanje v prometu.

Brez dvoma je taka oblika, kot so jo sprejeli, v »Partizanskih stazah« edino mogoča, saj podjetje združuje ljudi z različnimi nagnjenji in sposobnostjo, vse člane kolektiva pa družijo enaka ali podobna usoda. V najljepši ustvarjalni dobi ne marajo odjedati drugim služb, niti stati ob strani in prejemati od družbe samo tisto, kar jim da. Čeprav imajo po večini spodobne pokojnine, to ne pomeni, da bi jim bil še kak postarjam prisluzen denar odveč. Še važnejše pa je počutje človeka, ki se zaveda, da je nekeje koristen, in čuti, da je njegovo delo potrebno. Zlasti zastopniki in poverjeniki, ki prodajajo knjige, opravljajo po pogosto odročnih vaseh tudi pomembno kulturno prosvetno in politično delo. Glede tega so »Partizanske staze« začele delati nekaj podobnega, kar je pred leti začel naš zavod »Borec«.

Seveda tudi pri »Partizanskih stazah« ne gre brez začetniških težav. Brez dvoma je ena izmed največjih v tem, da podjetje vodi ljudje, ki najbrž prej nikoli niso imeli priložnosti seznaniti se z zakonitostmi poslovnega življenja, zlasti pa jim niso znane nekatere neleppe lastnosti tega življenja. Zato jim je potrebna dvakrat večja previdnost, najbolj pa čut za stvarnost. Velikokrat namreč nekateri znaki kažejo, da je moč hitro narediti velik promet, dejansko pa ni tako. Kdor nasede, plača z izgubo, ta pa je lahko v začetnem razdobju za podjetje usodna.

Tovarišem iz »Partizanskih staz«, želimo veliko uspehov! Staza« želimo veliko uspehov!

Mile Pavlin

Stanovanja in predpisi

Ne glede na to, da je radovljiška občina ena od tistih, ki jim pripada sloves razvite občine, imajo organizacije ZZZB še vedno dokaj zajetne fascikle nerešenih stanovanjskih problemov

Le-ti so posebno pereči med upokojenimi borci. Kljub vestranskemu prizadevanju občinskega odbora ZZZB, kot tudi občinske skupščine, da bi se stanje kolikor toliko omililo, je tudi v 1968. letu ostalo v pričakovanju rešitve stanovanjskega vprašanja še 17 borcev, od katerih sedem živi v naravnost nemogočih prostorih. Zato ni nič čudnega, če se med prizadejimi pojavljajo vse več malodušja in zagrenjenosti, ki povzročajo dvome o pravičnosti in tudi o skrbi skupnosti do ljudi, ki so se borili za današnje ureditve.

Ost nezadovoljstva je uperjena predvsem na predpise Re-

publiškega zavoda za socialno zavarovanje, ki so formulirani tako neživljenjsko, da enostavno onemogočajo vsaj delne rešitve stanovanjske stiske.

Kakor je znano, vse delovne organizacije odvajajo od bruto osebnih dohodkov 4 % prispevek namensko za stanovanjsko izgradnjo. Od prispevka niso izvzeti niti upokojenici. Ta sredstva se zbirajo v poseben stanovanjski sklad, iz katerega republiški zavod za socialno zavarovanje dodeljuje občinam ustrezne vsote, namenjene za posojila posameznikom, ki žele adaptirati ali graditi stanovanja. Posojilo za novogradnjo stanovanj iz sklada dobijo lahko

le tisti zainteresenti, če sami zagotovijo tretjino lastnih sredstev za gradnjo.

In zdaj se postavimo v vlogo upokojenca, čigar mesečna pokojnina komaj zadostuje za najosnovnejše potrebe življenja. Kje in kdo od teh upokojencev je sposoben »prihraniti« take velike vsote? Bržkone odgovora ne bi našli.

Na občinskem odboru ZZZB v Radovljici so skupaj z Društvom upokojencev iskali že vse mogoče rešitve, vendar brez uspeha. V preteklem letu se je nabralo v republiškem skladu iz sredstev občine nad 100 milijonov starih dinarjev, dodeljeno pa jih je nazaj le 25 milijonov, torej slaba četrтина. T denar je bil v obliki posojil razdeljen najbolj prizadejim, večini borcem — največ do milijon starih dinarjev. Uporabljen je bil v glavnem le z manjša popravila in razširitev stanovanj. S tako skromnimi sredstvi kajpak niso bile zadovoljene niti osnovne potrebe iz republiškega sklada za socialno zavarovanje so sicer dobili zagotovilo, da se bodo zaočala sredstva iz sklada do konca februarja 1968 sprostila, vendar se bodo morala tudi ta koristiti pod enakimi pogoji kot doslej. To se pravi, da bodo tudi v bodoče dostopna le tistim, ki premorejo tretjino denarja, če želijo kupiti stanovanje.

V radovljiški občini bi iz teh sredstev v najkrajšem času lahko kupili kar deset novih stanovanj za upokojene borce, seveda če ne bi bilo tega »čudovitega« predpisa. Med prizadejimi zainteresenti v glavnem borci, kot tudi na občinskem odboru ZZZB, prevladuje mnenje, da so takšni predpisi absurdni že zaradi tega, ker ne upoštevajo kategorije ljudi, kot so upokojenici, ki nimajo kje priti do denarja — ne v podjetjih in ne v občinski skupščini.

Vsekakor pa bi bilo prav, da o tem razmislijo tisti, ki ustvarjajo predpise.

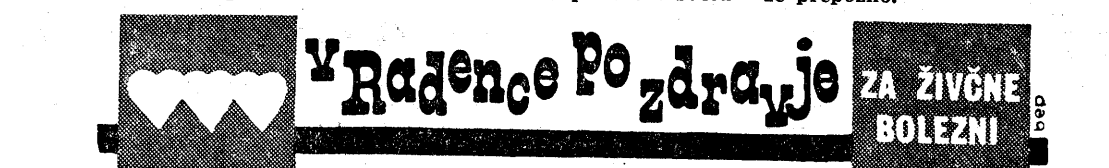
Dogodki v Vietnamu naj bodo svarilo

Starejši ljudje, ki smo preživeli med prvo svetovno vojno več časa na raznih frontah, nekateri potem kot prostovoljci v bojih za našo severno mejo, nato dolga leta v borbi za naše narodnostne pravice na

okupacije, znamo verjetno mnogo bolj ceniti mir in sožitje med narodi, kot pa današnja mladina, ki tega ni doživljala.

Sedaj, ko se v Nemčiji oživlja neonacizem pod različnimi imeni in ko se po vsem svetu

fašizmom in nemškimi nacizmom, katere sta povzročila toliko gorja po vsem svetu. Včasih kaj radi pozabljamo, kako je Evropa korak za korak popuščala zahtevam Hitlerja, dokler ni bilo že prepozno.

Primorskem, kot člani tajne protifašistične organizacije in končno kot bori ali aktivisti narodnoosvobodilnega gibanja v času

širi val pučev, ki jih organizira in financira ameriški imperializem, je nujno, da naš mladi rod bolj seznanimo z italijanskim

Sličen primer je zadnja leta, ko povzročajo imperialistične vojne požare in puče drugje v Afriki in Aziji. Ne samo v Vietnamu in na Bliznjem vzhodu, tudi drugje si skuša pridobiti ugodna tla za rovarjenje proti miru, saj vedno znova opažamo poizkuse državnih udarov, za katerimi se skrivajo Johnson in njegovi vojni hujskači. Prav nič jih ne moti pobijanje nedolžnih ljudi in ne zaostajajo za metodami, ki jih je uvajala nacistična Nemčija.

Akcija za pomoč Vietnamcem, ki je tako dobro uspela, gotovo še ni končana, saj se moramo zavedati, da miroljubne sile po svetu še niso dovolj močne, da bi prisilile ameriške vojaške kroge k popuščanju.

VELIKA RAZPRODAJA Z 20 DO 60 % POPUSTOM ZIMSKE KONFEKCIJE, PERILA, PLETENIN IN OBUTVE OD 13. DO 31. JANUARJA 1968

v VELEBLAGOVNICI **nama** LJUBLJANA

v poslovalnicah: »TRGOVSKA HIŠA«, Tomšičeva ulica 2 in KONFEKCIJA »ELITA«, Čopova ulica 7

- dekliska konfekcija: obleke in plašči
- ženska konfekcija: obleke, kostimi, krila, plašči iz tweed, velour in moher tkanin, kozjege velourja, skala in iz umetnega krzna
- moška konfekcija: obleke — diolen, plašči iz velourja in tweeda

- obutve: moška, ženska in otroška — zimska in delno tudi ostala obutve
- moške in ženske pletenine
- razne garniture za dojenčke
- moške in ženske rokavice
- ženske nogavice
- fantovske srajce

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA Z

Od dneva, ko je nad Hirošimo eksplodirala zloglasna atomska bomba, je minilo že dvaindvajset let. Pred kratkim je to mesto obiskala neka skupina ameriških novinarjev in fotografov. Rezultat njihovega dela je tudi naš članek (Nadaljevanje)

HIROŠIMA včeraj in danes

Hirošima danes

Če vas bo kdaj pot zanesla v Hirošimo, boste na cestah in trgih videli igranje otrok. Gričke, ki obkrožajo mesto, pokriva močno in blesteče zelenje, ki je značilno za japonsko rastlinstvo. Fluorescentnih svetilk je toliko, da je v mestu ponoči prav tako svetlo kot podnevi. Ko je poldne, množica delavcev iz ladjedelnice, zaradi katerih je Japonska v primerjavi z drugimi deželami na čelu, pohiti na kosilo, v parke, ki se raztezajo vzdolž dolgih glavnih cest. Tam razprostri svoje rogoznice in si na malih

kurilnikih segrevajo vodo za čaj, razen če se ne odločijo za riževo vino, sladko pijačo, ki ima tudi svoje pristaše. Tam je videti tudi mlade uradnike, kako se preizkušajo v rokoborbi, medtem ko se nekateri razgovarjajo s svojimi vrstniki ali pa se sončijo in pri tem prebirajo kako knjigo ali časopis. Po glavnih ulicah krožijo majhni tramvaji. V spodnjem delu mesta so druga ob drugi razvrščene velike trgovine. Glasno vpitje otrok pa je slišati prav povsod: na sprehajališčih, pa tudi na hišnih terasah.

Hirošima je postala mesto miru, »mir« pa je postal trdo prepričanje vseh meščanov. Odgovoriti moramo na naslednje vprašanje: ali je Hirošima potem, ko so pokopali mrtve in obnovili porušene hiše, pozabila na vse tisto, kar je bila doživela? Se mar nihče več ne spominja te strašne katastrofe, ki je pogoltnila toliko ljudi?

Nekoč sem slišal, kako je nek Japonec iznenada povprašal Američana, naslonjenega na točilno mizo: »Kaj iščete v Vietnamu? Čas je že, da se nehate vojskovati...« Američan je na-

to začel pojasnjevati, da je to sprčo splošnih razmer na svetu, obrambe pred komunizmom itd. Japonec pa je le skomignil z rameni in vse to dokazovanje mu ni prav nič pomenilo. Misli je le na »mir«.

Pri hirošimskem županu

Šinzo Hamai, hirošimski župan, me je v svoji pisarni sprejel zelo prijazno in me povabil, naj sedem. Popudil mi je cigareto in pri tem s povišanim glasom prebral znamko na zavojčku: »Peace cigarettes« (cigarete miru). Na njegovih ustnicah sem zaznal nasmeh.

Med razgovorom mi ni bilo prav nič težko ugotoviti, da meščani ne marajo Američanov: spomin na bombo je nedvomno še zelo živ... Župan pa je bil zbadljiv glede predsednika Trumana, ki je bil prevzel odgovornost za atomski napad na njegovo mesto: »Upam, da ga vest ne peče preveč...«

Hamai je župan že od 1947. leta. Smrti se je izognil po čudnem naključju. Tistega usodnega dne je bil nekoliko bolan in je v postelji ostal dlje kot sicer. Ko je bomba eksplodirala, je še ležal.

Ne namerava pa pozabiti tistih, ki so takrat tako grozno izgubili življenje ali pa so bili pohabljeni do konca svojih dni. V uradu ima na posebni mizici majhno pozlačeno pagodo, znatraj nje pa ploščico z imeni 78 tisoč žrtev atomske bombe.

Hirošima in mir

V Hirošimi prodajalci spominčkov turistom ponujajo najrazličnejše predmete, ki spominjajo na mučeniško mesto. Mnogo je »golobov miru«. Prodajajo pa tudi razglednice z atomsko gobo in spomenikom bombi.

V mestnem središču so ohranili stavbo, ki jo je bila razrušila atomska eksplozija in katere okostje prepričljivo priča o tem, kar se je v tem mestu dogajalo 6. avgusta.

Razen tega ima Hirošima velik park, tako imenovani Park miru, ki ga obkroža Cesta miru. Nasproti nje je Most miru, ki povezuje obrežji reke Ote.

Okudo Norihasa, strokovnjak za atomistiko in znanstveni delavec najpomembnejšega japonskega časopisa »Asahi Sim-

NAD TEM KRAJEM JE EKSPLOZIJ

bum«, trdi, da je »med Japonci čutili čedalje manj ogorčenja sprčo bombe, toda prevzema jih čedalje večja želja, da se kaj takega nikjer na svetu ne sme nikoli več ponoviti...«

Isto čuti tudi župan Hamai. »Japonci se ne žele ozirati nazaj... Bomba je preteklost. Vedo, da je bolje, če gledajo v bodočnost — proti miru. Odveč je očitati Ameriki, zakaj je uporabila bombo. Če ne bi tega storila, bi se kaj takega primerilo kakemu drugemu narodu. Zato ne tuhamo o tem, kar se je zgodilo včeraj. Raje se borimo za prepoved bombe, kajti v nasprotnem primeru utegne uničiti vse človeštvo. V ta namen smo tudi zgradili poslopje, ki ga vi imenujete Muzej bombe, mi mu pa pravimo Muzej miru.«

Nekateri pomisleki, ki so nastali po eksploziji, so na srečo neosnovani. Med drugim so se zelo bali za nova pokolenja. Spraševali so se, če ne bodo otroci staršev, ki jih je razčiril uranij, imeli hibe in če ne bodo med njimi nestvori. Doslej pa kaj takega niso opazili. Raziskovalna komisija je ugotovila, da lahko ljudje, ki so doživeli atomsko eksplozijo, brez strahu stopajo v zakon.

Kljub temu pa so bili mnogi izmed preživelih še vrsto let podvrženi strašnim boleznim, kot so levkemija, zlasti pa ne-

FOTOGRAFIJA Z VPRASAJEM?

Tovariš Miloš Brelih iz Ljubljane, Pot na Golovec št. 10. nam je sporočil, da je fotografija iz 2. številke »TV 15« nastala na Otovcu v Beli krajini. Hiša, ki jo fotografija prikazuje, leži tik železniškega viadukta; v njej je bil jeseni 1944 oddelek za zveze GS NOV in POS, katerega načelnik je bil tovariš Brelih. Spomladi (verjetno že pozimi) 1945 je bil tod radio-center GS z 10 oddajnimi postajami. Tovariš, ki stoji na vhodu, je Andrej Babnik, referent za radio-zveze, sedaj direktor trg. podjetja »Volna« v Ljubljani. Drugi tovariši na sliki so kurirji, katerih pa tovariš Brelih ni mogel prepoznati. Bralce prosimo za pojasnilo tudi današnje fotografije.

VOJAŠKA VEDA IN TEHNIKA

Zahodnonemška brezpilotna letala

Zahodna Nemčija bo svojo vojsko opremila z majhnimi ogledniškimi brezpilotnimi letali, ki bodo za potrebe kopenskih enot zbirali obveščevalne podatke do 150 kilometrov globoko izza fronte. Za ta letala, ki so skupni anglo-nemško-kanadski izdelek, se zanimajo tudi nekatere druge dežele. Uporabljali pa bi jih predvsem za fotografiranje bojišča.

Novo sovjetsko letalo na kratke proge

Novo sovjetsko potniško letalo, namenjeno za polete na kratkih progah, je vzbudilo veliko zanimanje po vsem svetu. To je Jak-40, v katerem je prostora za 24 potnikov in za dva moza posadke. Jak-40 ima tri reaktivne motorje, kar je za letalo te velikosti kar presenetljivo.

Njegova velika prednost je tudi v tem, da se lahko dviga in spušča tudi na travnate terene, to pa je na 300 do 350 metrov dolgi stezi. Letalo je ob vzletu težko 12.500 kg, nosilnost pa mu je 2500 kg koristnega tovora.

Letalo je namenjeno za 600 do 750 km dolge proge. Če pa ponese s seboj še 1800 do 3000 kg dodatnega goriva, bo lahko preletelo približno dva tisoč kilometrov dolgo pot. Dvigne se lahko šest kilometrov visoko, leti pa s povprečno hitrostjo 750 kilometrov na uro.

Boj mozambiškega ljudstva za osvoboditev izpod

Na predsedstvu Zveze italijanskih partizanov, ANPI, v Rimu so nedavno imeli intervju s članom vojaško-političnega odbora mozambiške osvobodilne fronte FRELIMO.

Ali bi nam lahko kaj povedali o sedanjih borbi vaše dežele?

Menim, da se mozambiško ljudstvo počasi, vendar z gotovostjo bliža zmagi. Portugalski oblastniki se že začenejo zavedati svojega poraza. Pri nas borba pravzaprav ni ponehala nikoli. Portugalski so sicer dosegli nekakšno »pomiritev« v letih po prvi svetovni vojni. Takrat so zadušili upor nekaterih plemen. Potem se je počasi začel organizirati odpor, ki je dobil sedanjo obliko septembra 1964. Tedaj je FRELIMO (Osvobodilna fronta Mozambika) razglasila splošno vstajo.

Upravičeno lahko trdimo, da se je borba za svobodo našega naroda začela dokaj zgodaj. Ob koncu plemenskega upora so mladi intelektualci zahtevali osnovne pravice in ukinitve kolonialnih metod. Nastajala so razna društva, prosvetna in zabavna, v katerih so delovali predstavniki odporiške organizacije. To je omogočilo sestajanje najnaprednejših elementov. Na žalost pa je bilo društev kmalu

konec. Ob koncu dvajsetih let je zavladal na Portugalskem fašizem. Razpuščena so bila vsa društva in svoboda tiska je bila skrajno omejena. Vsa kršna opozicija so zatrli v krvi.

Ali so evropska odporiška gibanja vplivala na Mozambik?

Seveda so vplivala. Ob porazu nacizma maja 1945 so se sanje fašistov razblinile v nič. Junaštvo vaših narodov in končna zmaga sta podžgala mozambiško mladino. Na vseh koncih dežele so se porajale skupnice domoljubov, ki jih je družilo sovraštvo do portugalskih nasilnikov. Sovražnik se je trudil, da bi v kali zatrl misel na upor, toda politično gibanje se je širilo kljub temu. Utrdila se je razredna zavest delavstva, zahteve po narodni osvoboditvi pa so postale zahteve vseh. Ob istem času je bilo v tujini veliko število emigrantov, delavcev in političnih beguncov, ki so se morali umakniti pred portugalskim gestapom, imenovanim PIDE. Tudi med njimi so nastale nove vezi in nove domoljubne organizacije.

Kako ste ustvarili sedanjo enotno organizacijo?

V letih 1960 in 1961 smo imeli tri glavne organizacije:

UDENAMO (Nacionalna demokratska zveza Mozambika), MANU (Nacionalna afričanska zveza M.) in MAMI (Nacionalna afričanska zveza za neodvisni Mozambik). Sedeže so imele v sosednjih deželah. Nobena od teh organizacij ni upoštevala razrednega boja, marveč je bil njihov edini namen osvoboditev domovine. Zadnja težnja je omogočila združitve vseh treh v enotno organizacijo FRELIMO in sicer v prvi polovici leta 1962.

Na kongresu septembra 1962 je FRELIMO zahtevala od portugalske vlade pravico do samoodločbe in neodvisnosti mozambiškega ljudstva. Zavedala se je interesov, ki jih imajo kolonialisti in vsi imperialisti v Mozambiku. Nova organizacija se je takoj lotila priprav na mobilizacijo širokih ljudskih množic, podobno kot se je zgodilo v Angoli in Gvineji. Ko je bilo že čisto jasno, da ni več nobene možnosti za mirno rešitev glavnih vprašanj, smo 25. februarja 1964 razglasili »pravično vojno« vsega ljudstva proti kolonializmu.

Novice iz vaše dežele prihajajo z veliko zakasnitvijo. Vemo, da se morate boriti tudi z velikimi težkočami. Kaj nam lahko poveste o tem?

Borba se odvija za nas ugodno. Portugalska trditve, da je Mozambik »portugalska provinca in kot takšna prava oaza miru«, prav gotovo ne drži več. Že na samem Portugalskem tega ne verjame več nihče, razen morda vrhovnega poveljstva. Sovražnik je bil prisiljen povečati svojo moč v moštvu in oborožitvi. Ob začetku je portugalska vojska štela približno trideset tisoč mož, zdaj jih ima več kot 60.000. Obvezni vojaški rok je bil podaljšán od dveh na štiri leta. Južnoafriška časnik »Star« in »Rand Daily Mail« sta v vrsti »reportaž« o vojni v Mozambiku, objavljenih pred nekaj tedni, omenila priznanje portugalskega poveljstva, da je izgubilo v zadnjih treh letih 5000 mož. Portugalska vojska se je morala umakniti z obširnega področja na severu dežele (meja s Tanzanijo — op. prev.). V prvih mesecih tega leta so stroški za vojno v Mozambiku znašali 21 milijonov dolarjev.

Omenili ste mi tudi delo za obnovo. Povejte nam nekaj o tem.

Kljub težkočam, v katerih se nahajamo zaradi nasilja nad prebivalstvom, obnavljamo gospodarstvo na osvoboje-

nih področjih. Odpravljamo negativne vplive kolonialnih in fevdalnih oblastnikov, s tem pa povečujemo pri ljudeh voljo do dela. Konec obvezne obdelave plantaž, npr. bombažnih, ki so v resnici služile samo monopolistom, in nado-meščanje teh s kulturami, ki služijo prebivalstvu za hrano. Zdjaj se sami trudijo, da bi ukiniteli zadnje polfederalne dajatve nekdanjim plemenskim poglavarjem.

Sami pravite, da računate z dolgotrajno borbo. Med številnimi vprašanji je na dnevnem redu tudi solstvo. Kako ga rešujete?

Portugalski se hote niso brigali za solstvo. Hoteli so, da bi ostali čim bolj nevedni. Naj vam zadostuje naslednji podatek: ob začetku osvobodilne borbe je obiskovalo osnovno šolo približno deset tisoč otrok. Srednješolcev je bilo samo sto in univerzitetnih študentov nič več kot štirideset. Naše ljudstvo si želi izobražbe. Želi si šol, ki mu jih kolonialna oblast ni hotela dati. Letos smo omogočili šolanje desetstisočim otrokom v pokrajinah Cabo Delgado in Niasse. Trudimo se neprestano, da bi to število povečali.

Odkrito in kritično

Združenje vojaških vojnih invalidov Celje II je imelo redno skupščino v nedeljo, 14. t.m. Poslovno poročilo in razprava, oboje zgovorno dokazuje, da vojaški vojni invalidi z zanimanjem in razumevanjem živo in kritično spremljajo tokove naše življenja. Povedali so, da niso ravnodušni do raznih negativnih pojavov v političnem, gospodarskem in kulturnem življenju in da odločno podpirajo politiko in zahteve naših republiških forumov, predvsem Izvršnega sveta, ko gre za napredek in koristi naše slovenske dežele. Predsednik odbora Martin Šuklje je v svojem poročilu naglasil, da je redna skupščina prilika, ko se tovariško, odkrito in kritično pogovorimo med

seboj tudi o sebi in o vsem, s čimer nismo zadovoljni.

Vojaški vojni invalidi so z zadovoljstvom sprejeli predpis o spremembah in dopolnitvah zakona o vojaških vojnih invalidih, po katerem so zvišane osebne invalidnine za 25% od 1. januarja t. l., za 12% od 1. januarja 1967 pa so zvišani invalidski dodatek, ortopedski dodatek in posebni invalidski dodatek.

Partizanske matere in vdove niso mogle verjeti, da je z novim predpisom rešen tudi problem družinske invalidnine, ki je bil kamen spotike toliko let.

Kritično so razpravljali o povečanju prispevka k stroškom za zdravila, ki ga mora plačati

vsak zavarovanec, tudi vojaški vojni invalid, v znesku 300 starih dinarjev, ko nabavi zdravilo na recept. Ker so pretežno vsi člani združenja obnem upokojenci, je bila razprava o pokojninah zelo razgreta. Povedali so, da jih zelo boli, ker so upokojenci zaradi svojih nizkih pokojnin predmet dvopitov. Ne verjamemo, da se valorizacija pokojnin zavlakuje zaradi pomanjkanja denarnih sredstev, ker bi se ta sredstva tudi spričo zgrešene socialne politike morala najti. Izvajanje pokojninskega zakona v praksi povzroča pravo diskriminacijo vključno s posameznimi zakoniti dohodki.

Upokojenci-vojaški vojni invalidi zato odločno zahtevajo, naj se zakon, ki je krivičen in ki ni v skladu z načeli naše ustave, odpravi.

Ostro so grajali tudi zvezni predpis o zvišanju taks za potne liste.

Razpravljali pa so tudi o obrambni vzgoji in ljudski zaščiti. Tovariš Ambrož Poropat je opozoril navzoče na novi zakon in na nove predpise, ki morajo zanimati predvsem tudi vojaške vojne invalide.

Obsodili so ameriško zločinsko vojno v Vietnamu in vsako agresijo, obnem pa dali potrditev akciji za svetovni mir.

Skupščina sta pozdravila predstavnika občinskega odbora ZZZ NOV Stante in Peternel. Pohvalila sta živahno delavnost združenja VVI in priporočala tesnejšo povezavo z invalidskimi organizacijami v mestu in z organizacijami ZB. Čeprav so denarna sredstva skopa, bo v tesnem sodelovanju in medsebojni pomoči vendarle možno rešiti marsikateri moralni in materialni problem.

Po razpravi so sprejeli več sklepov.

Pri volitvah sta bila brez sprememb ponovno izvoljena stari odbor in nadzorni odbor. D. H.

Borcem severnoprimorskega odreda

Združenje borcev NOV Ravne — Zakriž pri Cerknem vabi vse preživle borce in aktiviste severnoprimorskega odreda na proslavo 25-letnice uspele akcije na karabinjersko postajo v Zakrižu z dne 26. januarja 1943. Proslava bo v Zakrižu pri Cerknem 28. januarja 1968 s pričetkom ob 15. uri.

Skupščina ZB NOV Ljubljana-Stadion

Krepitev tovarištva in poštenosti je bilo glavno vodilo nedavne redne letne skupščine združenja borcev NOV »Stadion« v Ljubljani. Že dosednji predsednik ZB Franc Hočevar je v svojem poročilu govoril o težavah, ki jih je imela socialna komisija pri lanskem delu; nekateri člani ZB so namreč ne pošteno dajali napačne podatke o svojem dohodku. Večjo pozornost so razpravljavci posvetili zaposlovanju mladine. Zaključili so, da bi podjetja morala najti delovna mesta za mlade, ki končajo šolanje. Nekaj članov ZB je tudi potožilo, da z razmeroma nizkimi osebnimi dohodki težko preživljajo svoje brezposelne otroke. Jože Simšič

je razvil nekaj misli o pomenu JLA in naši pripravljenosti na obrambo. Jože Osredkar je govoril o uresničevanju gospodarske reforme, od katere načel žal mnoga podjetja odstopajo. Tovariš Kranjc je razpravljal o civilni zaščiti, nato pa o seznanjanju mladine z NOB na šolah vseh stopenj. Razpravljavci so govorili tudi o vzgoji mladine nasploh. Več govornikov se je prijavilo tudi k razpravi o pojavih šovinizma.

Skupščina je svoje delo končala z željo, naj bi organizacija v prihodnji delovni dobi dosegla še večje uspehe kot v minuli ter da bi borci mogli hitreje uveljavljati pravice, ki jim gredo. —ž—

Delovni spori

I. R., Ljubljana — V zadnjem času pri nas močno narastajo delovni spori, spori med delavci in gospodarskimi organizacijami ali ustanovami. To je glede na zaostrene razmere v delovnih organizacijah tudi razumljivo. Na našo posvetovalnico se obračajo pogosto tudi taki, ki prosijo za nasvet glede delovnih sporov. Nekateri nepoučeni zamenjujejo delovne spore z upravnimi spori, zato sprašujejo, ali je mogoče v invalidskih zadevah sprožiti delovni spor. Naj zato ob primeru tovariša I. R. iz Ljubljane, ki je prosil za nasvet, pojasnimo, kako je z delovnimi spori.

Tovariš I. R. je bil zaposlen v podjetju kot avtomehanik. V podjetju je predvideno glede na majhen avtopark samo eno delovno mesto avtomehnika. Lani pa je podjetje sprejelo še enega avtomehnika, čeprav je predviden samo eden. Tovariša I. R. pa so z odločbo premestili na delovno mesto pomožnega skladiščnika. Ker je I. R. starejši avtomehanik, ki je v svoji stroki zaposlen preko dvajset let, ni bil soglasen s premestitvijo in se je pritožil. Delavski svet pa je izdal odločbo, da mu delovno razmerje preneha, češ da ni hotel sprejeti drugega ponujenega de-

lovnega mesta. Kako je zdaj v konkretnem primeru z delovnim sporom?

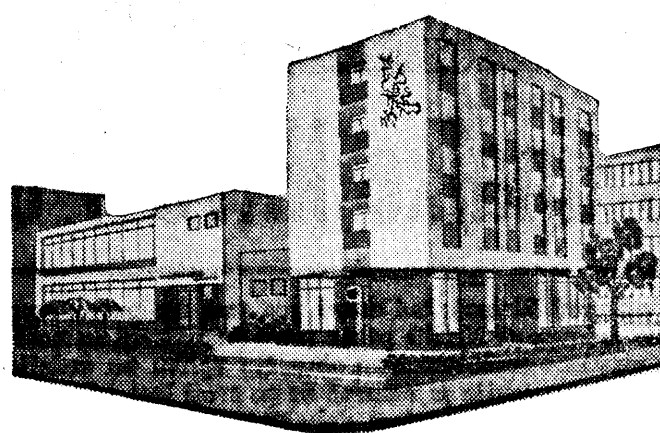
Ker je v podjetju dokončno odločil najvišji samoupravni organ, ima delavec v tridesetih dneh po prejemu odločbe možnost sprožiti delovni spor z vložitvijo tožbe pri občinskem sodišču. Gre torej za redno tožbo, v kateri je toženo podjetje. Izpodbija se odločba podjetja kot nezakonita, kot krivična, in se zahteva razveljavitev odločbe in ugotovitev, da je odločba nezakonita. Sodišče pa lahko v delovnih sporih odloči tudi, da se delavec vrne nazaj na delo, če je bil sklep samoupravnih organov, da mu delo v delovni organizaciji preneha. Seveda je prvi pogoj za vložitev tožbe to, da je delavec izrazil vse možnosti ugovora v podjetju proti prvostopni odločbi. Zoper odločbo sodišča pa je potem seveda možna tudi pritožba na okrajno sodišče, če je na prvi stopnji odločalo občinsko sodišče. Postopek v delovnih sporih je takse prost, biti pa mora hiter.

Če je tovariš I. R. bil sprejet na delo kot avtomehanik in je svoje delo opravljal v redu, podjetje ni smelo sprejeti drugega delavca na njegovo delovno mesto, dokler ne bi bilo ugotovljeno, da I. R.

za svoje delovno mesto ne ustreza, ali da je bil disciplinsko kaznovan. Tudi ni mogoče delavca kar tako premestiti na drugo, zlasti pa ne na nižje delovno mesto. Zato je v takem primeru, če je to res, kar I. R. navaja, pričakovati, da bo s tožbo uspel. Seveda pa se pogosto dogaja, da se šele kasneje, pri obravnavi na sodišču, pokažejo okoliščine, ki jih tožniki v tožbi zamolče. Toda ugotavljanje dejanskega stanja je stvar sodišča. Vsekakor ima vsak prizadet delavec pravico uporabiti še zadnje sredstvo za zaščito svojih pravic iz delovnega razmerja s tem, da vložijo tožbo. Razumljivo je, da je torej delovni spor mogoč samo za vprašanja, ki izvirajo iz delovnega razmerja, ne pa za druga vprašanja, ki se tičejo npr. invalidnin, socialnega zavarovanja itd.

Seveda se tudi te zadeve lahko v dokončni fazi rešujejo na sodiščih v tako imenovanem upravnem sporu. Upravnih sporov pa se začne s tožbo na Vrhovno sodišče, toda šele potem, ko je o zahtevku iz socialnega zavarovanja, ali drugih zahtevkih v upravnem postopku upravni organ dokončno odločil o stvari. Ko je torej redna upravna pot končana, je možna še sodna pot.

PRAVNA POSVETOVALNICA

Obiščite Pomurje in Mursko Soboto!

Na razpolago vam je prvi novi moderni hotel »B« kategorije

Hotel »DIANA«

V komfortnih sobah ogrevanje, kopalnice s toplo in mrzlo vodo, WC; lastna kavarna, restavracija, točilnica, slaščičarna z zajtrkovalnico. Lep razgled s terase; lastno parkirišče.

Gostinsko podjetje, hotel »CENTRAL«, Murska Sobota, priporoča tudi ostale obrate:

hotel »CENTRAL« v Murski Soboti, Kolodvorsko restavracijo in bife »Štefan Kusmič«

Pridite — nudimo prekmurske in jugoslovanske specialitete; svetovna kuhinja

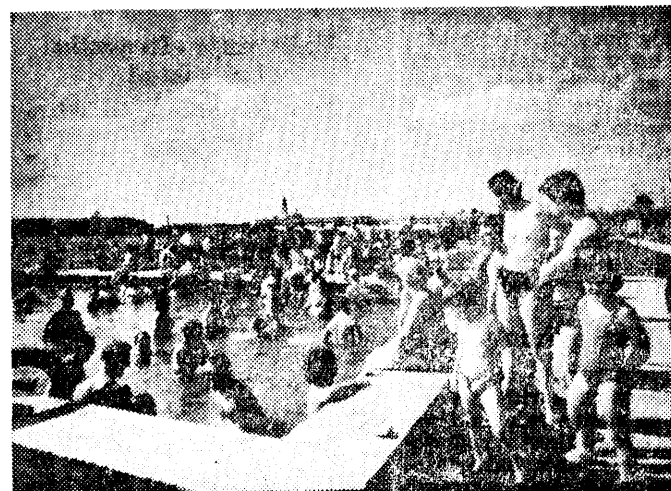

TURISTIČNI BIRO

OBVEŠČA CENJENE STRANKE,

da smo pripravili programe izletov za 1. polletje 1968. Programi so na voljo v vseh poslovalnicah SAP — LJUBLJANA. Sprejemamo naročila za izvedbo širokovnih, poučnih in rekreacijskih potovanj za šolske skupine. Nudimo posebne pogoje za zaključene maturantske izlete po domovini in v inozemstvo. Do konca aprila posebni popusti v avtobusnem prometu. Žičnica-sedežnica in vlečnica na Kravcu redno obratujejo. Ob delavnikih nudimo posebne skupinske popuste. Razviramo prijetne počitnice v zimskošportnih in klimatskih centrih. Kolikor bodo snežne razmere zadovoljive, bodo naši avtobusi vozili šolsko mladino v zimskih počitnicah na razna smučišča v bližini Ljubljane, pod zelo ugodnimi pogoji. Vabimo vas, da si ogledate priznano DUNAJSKO DRŠALNO REVJO, ki bo gostovala v času od 8. do 18. februarja 1968 v Celovcu. Izkoristite edinstveno priložnost: nudimo vam 5-sedežne osebne avtomobile znamke audi in VW, opremljene za zimske smučarske izlete po zelo ugodnih pogojih. Avtomobile posojamo brez šoferja, na željo stranke pa tudi s šoferjem. Vse informacije in naročila sprejema SAP — LJUBLJANA, Titova 38

Članom
ZVVI
ZB
ZROP

nudimo zdravljenje v MORAVSKIH TOPLICAH za naslednje bolezni:

- obolenja lokomotornega aparata, zlasti revmatična obolenja,
- od ginekoloških obolenj pa posebno zdravljenje primarnih in sekundarnih amenorej po poprejšnji izključitvi tuberkuloznega procesa

Priporočamo vam tudi obisk ostalih krajev v Prekmurju. Za dodatna okrepčila so vam na razpolago hoteli in restavracije »Zvezda« v Murski Soboti in »Ekspress« bife s slaščičarno, Gostišče »Zvezda« s prodajalno vin in skladiščem piva v Murski Soboti, restavracija ob kopališču v Moravskih Toplicah.

Na razpolago so vam tudi gostišča v Petrovelih, Salovelih in Krizevelih.

Za cenjeni obisk se priporoča Gostinsko podjetje »ZVEZDA« Murska Sobota

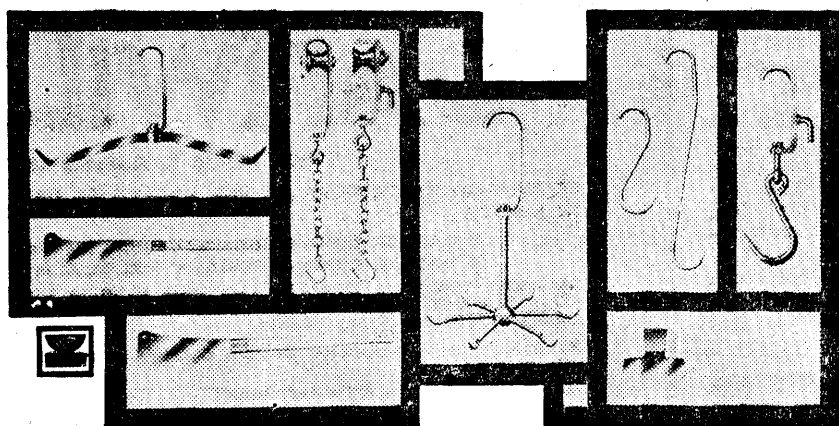
FECRO

TOVARNA KOVANIH IZDELKOV - SLOVENJ GRADEC

Izdelujemo:

- rje prosto klavniško in mesarsko opremo
- kromove krogle, ležajne obročke, matricirane in proste odkovke
- poljedelsko orodje: kose, motike

TRGOVSKO PODJETJE

»TOBAK« Ljubljana

- To, kar imajo radi drugi otroci, privoščite tudi svojim.
- Razveselite jih z žvečilnimi gumiji Perfetti, ki vam jih nudijo
- vse prodajalne Tobaka in druge trgovine.
- V nekaterih zavojčkih so nagradni kuponi z navodilom za sodelovanje v velikem nagradnem žrebanju, ki bo 1. junija 1968.
- Nagrade:

50 ZLOŽLJIVIH KOLES ROG-PONY

5 SUPERAVTOMATSKIH PRALNIH STROJEV in

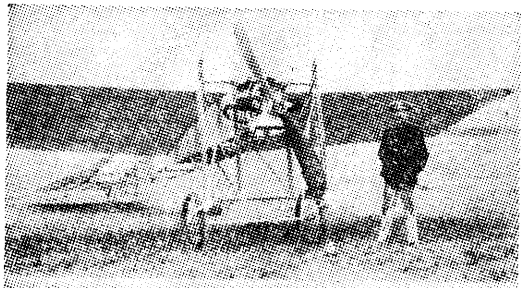
15 ELEKTRIČNIH ŠTEDILNIKOV GORENJE

- Pošljite nagradni kupon, ki ga dobite v nekaterih škatlicah žvečilnega gumija Perfetti čimprej, najkasneje pa do 15. maja 1968 na naslov:

TRGOVSKO PODJETJE »TOBAK«, LJUBLJANA, KOTNIKOVA 10

OBISK V MUZEJU JUGOSLOVAN- SKEGA VOJNEGA LETALSTVA

Vojni muzej na Kalemegdanu bolj ali manj dobro poznajo tisoči naših ljudi, predvsem Beograđanov. Le malo pa jih ve, da je v sedmem Zemunu tudi muzej jugoslovanskega vojnega letalstva, ustanovljen pred nekaj leti.

S TEM LETALOM JE IZVEDEL PRVE POLETE LETA 1910 IVAN SARIĆ V SUBOTICI

Sprva so ga imeli v enem izmed poslopij na letališču, ki so ga opustili zaradi bližine mesta in potreb po večjih vzletiščih zaradi večje brzine sodobnih letal. Toda zdaj stavbo preurejajo in so zato začasno razstavo preselili v poslopje komande letalstva in izkoristili zanjo paradno stopnišče. Le letala in drugi večji razstavniki predmeti so ostali na letališču.

Sprejel me je podpolkovnik in me vodil po razstavi, mi pojasnjeval in kazal, kaj naj si zapomnim.

Vsi letalski muzeji sveta menda začno prikazovati zgodovino človeških želja leteti po zraku kot ptica z bajeslovnim Ikarusom. Tudi zemunski ni izjema... Potem pa se vrstijo slike in skice, ki kažejo razvoj te želje v Jugoslaviji. Tja do Šibenčana, ki je naredil prvo padalo in z njim skočil z zvonika, pa do pionirjev letalstva in modelarstva, ki jih je bilo začudo v začetku našega stoletja prav v Srbiji kar dosti. Nekateri so zaradi revščine in zaostalosti svoje domovine niso mogli razviti in so

umrli kot preprosti mehaniki ali kovači, drugim je dala kruh tujina. Med te lahko štejemo tudi za takratne čase naravnost genialnega Ognjeslava Kostovića, ki je živel v Rusiji in tam tudi leta 1916 v visoki starosti umrl. Se leta 1914 je konstruiral prvi ruski hidroplan, sredi prejšnjega stoletja pa je dolgo pred grofom Zeppelinom iz lesa in aluminija naredil ogrodje svojega prvega diržabla.

Na razstavi so tudi dokumenti našega Tesle, ki se je razen z elektriko ukvarjal tudi z letalstvom in med drugim dal celo leta 1908 patentirati vozilo, ki naj bi vozilo na zračni blazini, helikopter in celo vrsto drugih izboljšav in strojev. Sele dolgo po njegovi smrti so njegovi izumi dobili praktično vrednost. Mednje štejejo lahko tudi letalo za navpično pristajanje in poletanje, patentirano 1928, reakcijski motor itd.

Dalje najdemo med pionirji letalstva Ivana Sarića iz Subotice, ki je med I. svetovno vojno naredil letelji model helikopterja, pa dvojico Rusjan-Merčep, ing. Bloudka, ing. Slavoljuba Penkalo, po katerem so dobila nalivna peresa

LETALSKA PIONIRJA MIHAJLO MERČEP IN EDVARD RUSJAN

svoje ime, sina Branislava Nušića, Baneta Nušića, padlega 1915 kot vojaka srbske vojske.

Vatroslav Bulimbašić iz Splitske je prvi napravil loping, Ivan Bjelovučić je leta 1912 prvi preletel Alpe itd.

Z letalstvom so se ukvarjali ljudje raznih poklicev, npr. pesnik Stevan Bešević in zdravnik Vladimir Aleksić.

Kot je znano, se je Rusjan ubil v Beogradu. V muzeju vidimo fotografije člankov o tem dogodku ter celo del propelerja Rusjanovega letala, ki ga je ohranil Bane Nušić.

Srbija je bila med prvimi državami, ki so uvedle vojno letalstvo. Že v srbsko-bolgarski vojni 1872 je na srbski strani sodelovala balonska četa v bojih okoli Niša in Pirota. Leta 1912 pa je poslala prvih šest mož v pilotsko šolo v Francijo. Nekaj letal je vlada kupila, dve pa so zaplenili Turkom, ker sta bili ob začetku vojne ravnokar prispeli po železnici do Srbije.

Srbija je imela tudi prvo žrtv v vojnem letalstvu na svetu. Narednik Mihajlo Kostić je leta 1913 zaradi sunka vetra med ogledniškim poletom nad trdnjavo Taraboš pri Skadru padel iz letala in se ubil. V muzeju vidimo njegove dokumente in slike.

Balkanski vojni je naglo sledila I. svetovna. Srbsko letalstvo se je ob pomoči Francije okrepilo, izsolali so se novi piloti, razen tega je prišla Srbom na pomoč francoska bombniška eskadrilja. Toda 1915, ko se je v vojno vmešala Nemčija in zatem še Bolgarija, je morala srbska vojska prek Albanije v Grčijo. Njeno letalstvo je v glavnem tedaj propadlo, toda ljudje so se rešili in kmalu je Srbija, spet ob pomoči Francije, imela novo, zdaj še močnejše letalstvo, opremljeno z najmodernejšimi letali (za tiste čase) Newport in Spade. To letalstvo je sodelovalo v mnogih bojih na solunski fronti, v glavnem z letališča Vertekop. V muzeju vidimo iz tega razdobja številne fotografije, odlikovanja, razne predmete, orožje itd.

Po koncu vojne sta iz moštva, ki je služilo prej v avstroogrski vojski, nastali mariborska in ljubljanska letalska četa. V njej so bili predvsem Slovenci.

Razdobje med I. in II. svetovno vojno je prikazano z mnogimi slikami, pa tudi z modeli raznovrstnih letal, ki jih je vsepovsod kupovala bivša jugoslovanska vojska. Večino so jih

države-prodajalke tedaj že izločile iz svoje obožitve, najdemo pa tudi nekaj dobrih, za tiste čase najboljših letal. Tak je bil na primer britanski Bristol Blenheim, pa tudi naš IKA-3, ki ga zaradi vojne konstruktorji niso mogli razvijati. Samo tri taka, za tiste čase zelo dobra lovska letala so dočkala vojno, potem pa so jih uničili, da jih ne bi zaplenil sovražnik.

Razmeroma zelo podrobno je prikazana udeležba jugoslovanskih letalcev v španski državljanski vojni. Tam najdemo med drugimi tudi dva Slovence: Viktorja Jazbinška in Josipa Križaja. V muzeju so njegova pisma in na roko risane razglednice ter precej fotografij.

Najbolj je na razstavi zastopan razvoj letalstva med NOB in prva leta po vojni. Povojni del sploh obsega samo razstavne predmete-makete letal, ki smo jih imeli.

Delovanje prvih dveh partizanskih letalcev Kluzina in Čajevca je prikazano s fotografijami, zemljevidi in skicami. Tam je tudi del Kluzovega letala, s katerim je treščil pri Omišu v morje zaradi zadetka iz nemškega protiletalskega topa. Vidimo pa tudi fotografije četnikov, Nemcev in ustašev okoli Čajevčevega letala, zbita pri Banja Luki 4. junija 1942.

Dobro leto, vse do italijanske kapitulacije, naša vojska ni imela letal. Nekaj takrat zaplenjenih pa so uporabljali na raznih koncih države. Tako se je dr. Aleš Bebler pripeljal z zaplenjenim letalom iz Gorice v Novo mesto, v Dalmaciji so nekaj časa uporabljali zaplenjeni hidroplan itd. 14. oktobra 1943 pa je bila ustanovljena prva letalska baza NOV, neposredno podrejena vrhovnemu štabu. Ta je začela zbirati letalce in tehnično osebje iz drugih enot, nato so bazo premestili iz Livna na Vis, odondod pa v Italijo. Iz letalcev je nastala 1. lovska, nato pa 2. lovska eskadrilja. Letalce so solali zavezniki v severni Afriki. Prvič je 1. eskadrilja na letalih »spittfire« posegla v boj z italijanskimi letališči 17. avgusta 1944. Do konca vojne sta obe eskadrilji uničili številne sovražnike, posebno pa sta se vrgli na uničevanje železniških zgradb, vlakov in ladij. Piloti so opravili 2280 bojnih nalog. Proti koncu vojne so delovali v Visa, nato pa z dalmatinske obale.

Potem ko je prišla na naše meje Rdeča armada in ko je bil osvobojen Beograd, je SZ dala Jugoslaviji letala za eno lovsko in eno jurišno divizijo. Ti dve sta delovali na sremski

SLOVITI PILOT JOSIP KRIŽAJ

fronti in ob madžarski meji, izpopolnili so jih s piloti, zbranimi po pehotnih enotah in po osvobojenem ozemlju, precejšen del tehničnega osebja pa so bili Slovenci, ki so prej služili v italijanski vojski in so se odločili za vstop v NOV.

Poleti 1944 je vrhovni štab poslal močno skupino mladih borcev na šolanje v SZ. Ti ljudje so prešli Jadransko morje z ladjicami, iz Italije so jih odpeljali v Egipt, od tam v Libijo, pa spet nazaj prek Egipta, današnjega Izraela, Sirije, Iraka in Irana do Kaspijskega morja, v Astrahanu pa so jih razdelili v razne šole po vsej evropski Rusiji.

Nekaj letal, predvsem zaplenjenih ali pa takih, ki so jih pripeljali prebežniki iz hrvaškega domobranstva, je delovalo tudi v Bosni. Zanimivo je, da je bilo pri Glini pomožno letališče, kjer so te prebežnike oskrbovali z gorivom za nadaljnji polet globlje na osvobojeno ozemlje ali celo v Italijo ali na Vis. Zaradi vedno pogostejših pobegov hrvaških domobranskih letalcev so jim namreč začeli dajati v letala najmanjšo možno količino goriva. Seveda so zaradi pomanjkanja prostorov spet prikazali, to razdobje predvsem s fotografijami, zemljevidi in skicami.

Upajmo, da bomo kmalu lahko videli muzej v novih prostorih, da bo večji, bogatejši in še bolj urejen. Pa tudi zdaj v njem lahko marsikaj vidimo in si ga je vredno ogledati.

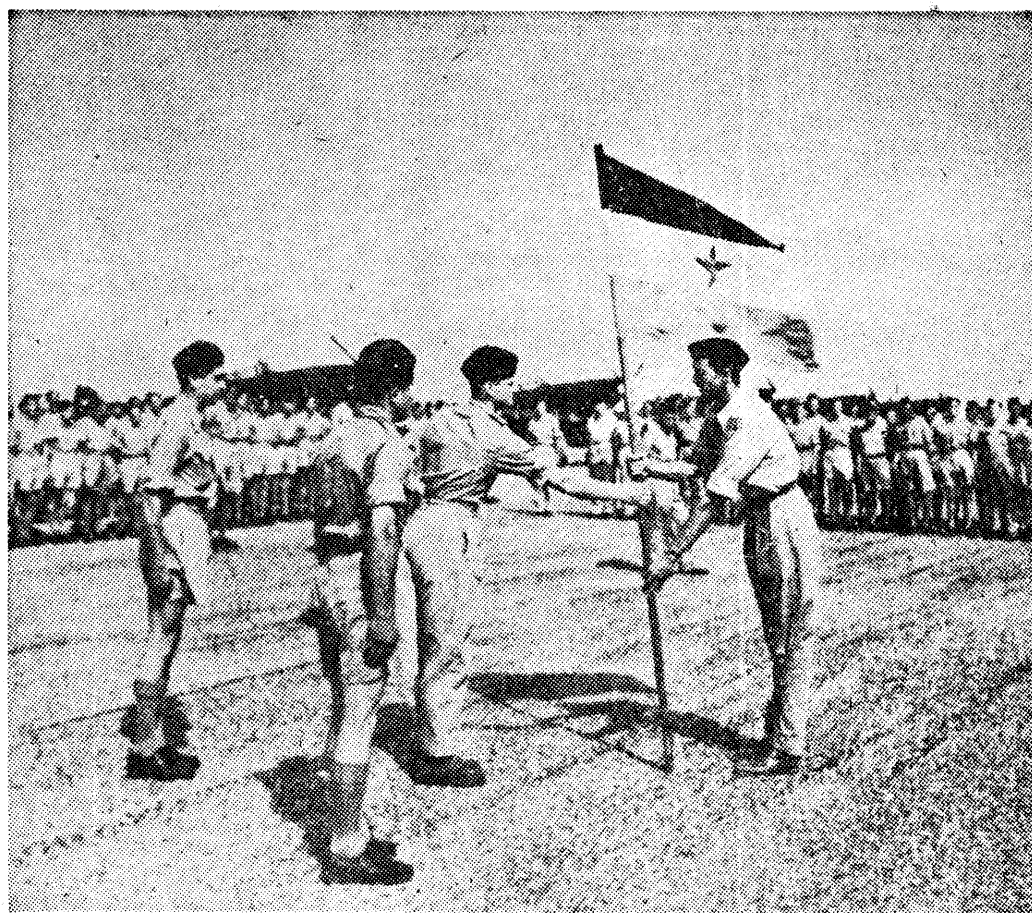
MP

Mopedisti!

PRAVILNIK O REGISTRACIJI MOTORNIH VOZIL PREDPISUJE, DA MORATE MOPEDE OPREMITI S SVETILKAMI, KI OSVETLJUJEJO TUDI REGISTRIRANE TABLICE. TAKE SVETILKE IZDELUJE TOVARNA SATURNUS. KUPITE PA JIH LAHKO V VSEH SPECIALIZIRANIH TRGOVINAH, SERVISIH IN PRI KOMISIJAH ZA TEHNIČNE PREGLEDE MOTORNIH VOZIL.

• SATURNUS •

ČE BOSTE VAŠ MOPEDE OPREMITI Z NOVO ZADNJO SVETILKO, KI JO JE UPORABLJA TOVARNA TOMOS V SVOJI PROIZVODNJI, SI BOSTE ZAGOTOVILI NEMOTENO IN VARNVO VOŽNJO!

SLOVESNA PRISEGA JUGOSLOVANSKIH LETALCEV V AFRIKI. ZASTAVO PREDAJA KOMANDIR PRVE ESKADRILJE MILE PROTIC.

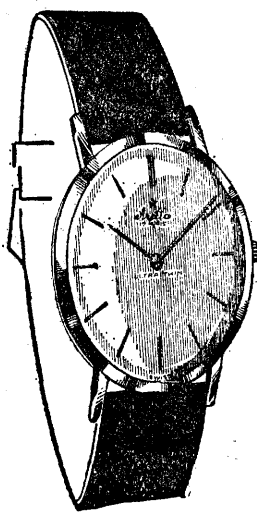
Radenska stolina

OSVEŽUJE...

- TUDI
- Z VINOM
- S SADNIMI SOKOVI
- S KAVO
- Z ŽGANIMI PIJAČAMI

ZDRAVI...

- BOLEZNI SRCA IN OŽILJA
- BOLEZNI LEDVIC
- BOLEZNI PRESNAVLANJA
- ŽIVČNE BOLEZNI

ARETTA
ULTRA THIN

- med elegantnimi in preciznimi urami je najcenejša znamka

Generalno zastopstvo »LA CLESSIDRA«

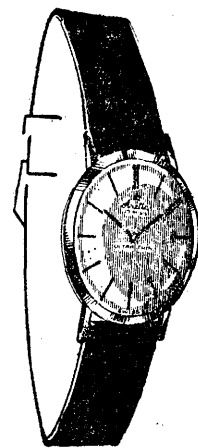
Trst — Piazza S. Antonio Nuovo N. 4-I. nadstropje

IMPORT — EXPORT

Prodaja na veliko in drobno

Velika izbira zlatnine po tovarniških cenah!

Izreden popust — Garancija

IVAN MIKULIN

Izza kulis fašistične policije

Slovenski policisti so me takoj opozorili na te tipe, pri tem pa so mi povedali, za nekoga Severja, ki je bil zaradi izdajstva ubit pred železniško postajo, ko se je pripeljal v Ljubljano. Stekel je, policisti so začeli streljati...

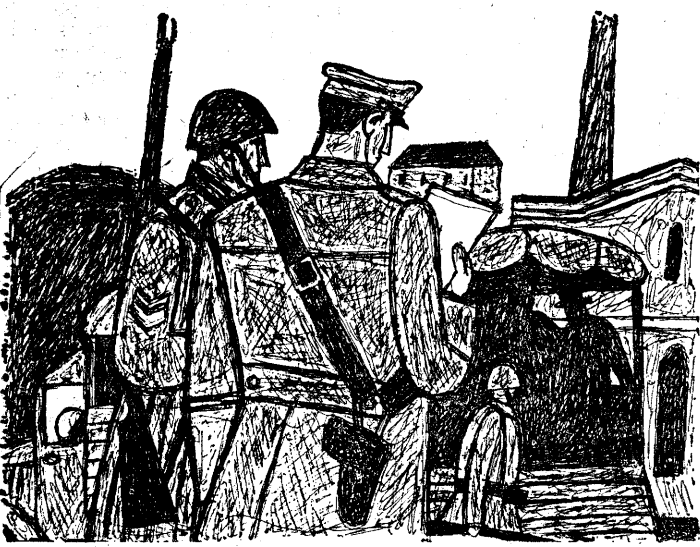
Počasi sem začel delati z njimi. Dobro sem poznal zakone in predpise, pa tudi navade povprečnih Italijanov in zlasti še policistov. Začel sem proučevati vsakega posameznika, saj sem si bil zastavil za cilj spraviti vse delavne in zaradi tega nevarne ljudi iz Ljubljane.

Natanko ne bi smel nihče nikamor, zlasti pa ne v kako akcijo, brez moje vednosti, toda tega se niso držali.

Za odstranitev teh ljudi sem izkoristil prijave, ki so jih dajali Ljubljancem, kadar je komu pri kakšni preiskavi kaj izginilo. Ko sem agentu dokazal, da je kaj sunil, je bilo kmalu po njem. Poslali smo ga nazaj v Italijo...

Medtem pa sem že začel iskati stike z Ljubljancem, da bi se povezal z Osvobodilno fronto. Največ sem računal na rojake, ki so živeli v Ljubljani kot emigranti. Njihove naslove sem poiskal na prijavnem uradu, nato pa sem jih drugega za drugim obiskoval po stanovanjih ter jih »otipaval«.

Vsi Brici so že zdavnaj vedeli, da sem italijanski politični policist, toda kljub temu so vprico mene kazali navdušenje za Osvobodilno fronto.

Nazadnje sem tako obiskal tudi Rada Simonitiča, ki je bil drugače zborovodja v gledališču. Tudi on je bil navdušen za Osvobodilno fronto. Poznal sem dobro vso njegovo družino, njega pa še kot otroka, vedel sem, da so vsi zavedni Slovenci.

Simonitič je stanoval v Streliški ulici, takrat je bil že poročen. Tudi on je že slišal zame, čeprav me še ni poznal. Ko sem prišel k njemu, je bil sila začuden. Kar takoj sem mu povedal, da sem politični policist in začela sva se pogovarjati o vsem odkrito. Položil sem, kako mučno je to delo, posebno še, ker vidim, kaj se godi z našimi ljudmi. Posebno pa sem mu govoril tudi o raznih izdajalcih, ki spravljajo v nesrečo naše ljudi, jaz pa jim tega ne morem preprečiti.

S Simonitičem, ki ob prvem sestanku ni rekel še nič, sva se kasneje še velikokrat srečala. Najprej sem jaz hodil k njemu, potem pa me je začel iskati on. Najbrž je dobil od OF taka navodila. Konec novembra sva šla nekoč skupaj v pekarno Pavletič v sedanjih Trubarjevi ulici, kjer so se zbirali gledališčniki. Simonitič me je predstavil, ti ljudje pa niso kazali kakega presenečenja, ko jim je povedal, da sem politični policist. Potem smo se pogovarjali, pripovedoval sem jim o delu pri policiji, kako delamo in kaj vemo...

Med drugim sem jim povedal tudi to, kako je mesto razdeljeno na odseke, ki jih obdelujejo policisti na policijskih stražnicah. Jaz pa da sem poveljniški skupine na glavni policiji. Moji ljudje so torej nekakšna rezerva ali skupina za posege. Toda kljub temu jih približno polovico vohlja na lastno pest po mestu in išče aktiviste OF ter partizane. Druga polovica pa jih lenari in preganja dvomljive ženske.

Policisti da so si za svoje zaupnike izbrali razne pijance po gostinah, potepuhe, kriminalce in vlačuge, zato njihovo delo kljub prizadevanju ni bilo posebno uspešno. Le bivši upravnik policije Hacin, ki je po spominu sestavljal seznam komunistov, da je nevaren človek, ki lahko onemogoči tudi vodilne ljudi v Osvobodilni fronti. Hacin se ni omejeval samo na komuniste, sestavljal je seznam vseh, ki so bili proti fašizmu. Na srečo je bilo vseh ljudi, ki so se že kdaj izkazali kot protifašisti in je zanje Hacin vedel, v Ljubljani najmanj 10 odstotkov in zato vseh niso mogli pozapreti.

Slovenski agentje so osumljence po večini dobro poznali, velikokrat so jih tudi srečali, pa jim niso nič naredili. Pretvarjali so se, ko da jih ne poznajo.

Pri tem pa so spet nastopali posamezni italijanski policisti, ki so vohljali na lastno pest. Poleg tega je imel sam kvestor več svojih zaupnikov (označenih s številkami), ki so se mu zvečine sami ponudili.

Zaupnik št. 1 je bil sam Hacin. Št. 2 je bil Zajc, zaposlen pri »Jutru«, naslednjih pet pa se več ne spominjam. Vsi ti so bili sila nevarni ljudje, ker niso bili navadni ovaduh, pač pa so bili v takih službah, kjer so imeli obilo zvez z različnimi ljudmi in so zato marsikaj zvedeli, potem pa sporočili policiji. Eden izmed teh zaupnikov je bil tudi Praprotnik, ki pa so ga kasneje ubili člani VOS.

Na splošno pa je italijanska policija v Ljubljani kljub temu tavalja v megli in kaj bistvenega ni mogla narediti.

Ta pogovor pri Pavletiču je bil nekakšen mejnik v mojem sodelovanju v Ljubljani. Če je prej Simonitič samo poslušal, mi je od tedaj dalje začel dajati tudi razne naloge, čeprav nikoli ni rekel, za kaj potrebuje to ali ono, ali da je sploh povezan z OF. Predvsem me je spraševal za razne ljudi, zahteval podatke v zvezi z našim delom itd. Zanimal se je za vsako podrobnost.

Poleg zvez s Simonitičem sem si tudi sam ustvaril nekaj zvez z aretiranci, ki so jih po zasliševanjih ali krajsim zaporu izpustili, ker jim niso mogli ničesar dokazati. Dolgoletna služba pri policiji mi je izostrila čut, da sem nezmotljivo uganil, komu lahko zaupam in komu ne. Velikokrat sem občudoval učinkovitost obveščevalne službe OF. Samo da sem nekemu omenil, kam pojdem zvečer, že tam ni bilo, ko smo prišli ponj, nikogar več, vse je bilo pospravljeno. Kakor hitro sem za nekoga povedal, da je policijski zaupnik, že so ga osamili in ni zvedel ničesar več.

Nekateri aretiranci so bili zviti kot kozji rog, drugi pa naivni in nerodni. Mnogim sem svetoval, kako naj se zagovarjajo, pa me kljub temu nekateri niso ubogali.

Mnoge smo izpustili zaradi mojega prizadevanja, čeprav smo imeli zanje trdne dokaze, ki pa jih nisem hotel uporabiti. Veliko teh ljudi še zdaj ne ve in se čudi, kako to, da so se jim odprla vrata v svobodo. Za mnoge sem enostavno uničil prijave, potem pa, ko jih nismo našli, smo jih kot žrtev pomote izpustili.

Kmalu sem poznal do dna duše tudi vse ljubljanske policijske komisarje. Zvečina niso bili prepričani fašisti, med njimi je bil tudi dr. Cimmini, nekakšen filozof.

Med vojno sem kot partizan prehodil skoraj vso Gorenjsko in Primorsko. Srečal sem mnogo dobrih ljudi, ki so bili vedno pripravljeni pomagati lačnim, stignanim in premraženim partizanom. Danes kar preveč pozabljamo na njihovo podporo, ki je bila v tistih časih tako dragocena. Takrat smo dobro vedeli, h kateri hiši, kmetiji se lahko brez skrbi zatečemo, da bomo dobili kaj za pod zob. Vedeli smo tudi, katerih ljudi se moramo izogibati, ker niso trdno verovali v naš boj in so jih Nemci ali belogardisti lahko hitro pritegnili na svojo stran.

Vedno se rad vračam na tla, kjer smo izbojevali veliko zmag, mnogokrat pa smo morali tudi bežati. Danes so srečanja s starimi partizani vse

iz njegove hiše odšel noben partizan lačen. Bil je namreč zvit in spreten ter je del živeča znal skriti pred lakomnimi čmi. Po eni takih preiskavah sem se ustavil pri njem. Čeprav je bilo njegovo srce še polno jeze, srda in žalosti, ni je, ko me je zagledal, veselo zaklical: »O, Marko! Čeprav so me spet obiskali Nemci in njihovi spremljevalci ter mi odpeljali precej živeča, vstopi, da se boš okrepčal. Še vedno se bo kaj našlo zate. Ne bodo me, ne!«

Preiskave in grožnje Nemcev ZADOBNIKA niso mogle ustrašiti, kaj šele zlonimci. V to nas je prepričal in nas ni nikoli razočaral. Bil je ponosen, zaveden Slovenec in trden kmečki značaj, zato je lahko kljuboval. Še danes mi zvenijo v ušesih njegove odločne be-

ru poslušali. Vsi smo se s sklepom soglasno strinjali. Ze smo si predstavljali, kako nam bo napovedovalec z zmagovalnim glasom poročal o stanju na bojiščih, o napredovanju Rdeče armade in drugih zavezniških vojaških enot, o umikanju sovražnikov, ki so štiri leta neusmiljeno teptali našo zemljo. Hiteli smo, kolikor smo le mogli, vendar je bilo naše ga nestrupnega pričakovanja kmalu konec. Ko smo radio vključili, ni dal od sebe niti glasu. Po krajšem premišljevanju smo le ugotovili vzrok, zaradi katerega se je radio pokvaril. Pri Zadobnikovih so namreč imeli električno napeljavno za enosmerni tok, radio pa zahteva dvosmerni tok. Gospodar se nam je hudomušno nasmejal rekoč: »Tako, tako, je kar prav, da se vam je ta škafka pokvarila, vsaj ne bo več nevarnosti, da nas dobe Nemci«. Prisotni mu seveda tega nismo zamerili, ker smo bili vsi trdno prepričani, da je Jože to povedal bolj za šalo kot zares. Spravil nas je v dobro voljo. Bili smo seveda nekoliko potrti, ker nismo mogli poslušati tako pričakovanih najnovejših poročil z različnih bojišč.

Po osvoboditvi sem ga že večkrat obiskal. Kljub svojim sedemdesetim letom in pomanjkanju delovnih moči še vedno vzorno gospodari na svoji kmetiji. Še zmerom je tudi zgovoren in preprost ljudski humorist. O tem, kako je podpiral in kaj je dal za partizane, ne govori. Skromen je in v raje molči o svojih dejanjih. Neizmerno se razveseli, če ga obišče kdo, ki je nekoč »smrdel« po smodniku, s katerim je v težkih vojnih časih delil dobro in slabo. ZADOBNIK je toliko pomagal partizanom, da ga, kdor ga je srečal in bil deležen njegove pomoči, ne bo nikoli pozabil in mu bo vedno hvaležen.

L. U. — MARKO

PARTIZANSKI OBRAZI

Zadobnikove hruške ni več

kaj drugega kot pred petindvajsetimi leti. Ostali so nam spomini o veselih pa tudi žalostnih dogodkih, o slabih in dobrih ljudeh. V tem sestavku se spominjam zavednega kmeta Jožeta ZADOBNIKA iz Gabrške gore v Škofjeloških hribih, ki je vedno na stečaj odprl vrata vsakemu partizanu.

Pri njem so se ustavljali prvi aktivisti, borci, kmalu pa cele partizanske enote. Spomladi 1942 se je v Remušah blizu Zadobnikove domačije dal čas zadrževal Cankarjev bataljon, za katerega je takrat verjetno vedel samo on. Ta je bil deležen prvega njegovega daru za partizane, in sicer celega vola. Pri Zadobniku smo imeli varno zavetišče. Nihče se ne more spomniti, kolikokrat smo odhajali iz njegove hiše siti in odžejani, posušeni in naspani. Še sedaj se prav dobro spominjam tople kmečke krušne peči in kako se je bilo prijetno pogreti ob njej, ko je zunaj okoli vogalov pihala mrzla burja.

Seveda pa ta podtalna Zadobnikova aktivnost ni ostala tajna. Zanj so zvedeli Nemci in belogardisti, ki so ga potem stalno nadzorovali. Vstajale so se preiskave, vendar mi niso mogli ničesar dokazati. Ob vsakokratnem njihovem obisku so se njegove hrambe občutno izpraznile. Kljub temu, da so mu vedno odnesli precej živila, ni

sede, da iz njega že ne bodo naredili strahopetca ali pa ga pripravili za svojega hlapca.

Človek skuša pozabiti neprijetne dogodke. Tako se ZADOBNIK nerad spominja dneva v avgustu 1943, ko je njegovo in sinovo življenje viselo na nitki. Blizu njegove hiše so padli trije partizani in to je bil vzrok za maščevanje Nemcev nad njim. Njega in sina Janka so postavili pred hruško, ki je rastle v bližini njegove domačije. Puške so bile že umerjene v njiju. Srečnemu, naključju je treba pripisati, da ju niso ustrelili. Enemu izmed sovražnikov se je namreč zadnji trenutek zazdelo, da bi jim le prav prišel živ. Ob koncu vojne je ZADOBNIK posekal tisto hruško, pred katero sta takrat stala oče in sin kot talca. Vedno kmalu jo je pogledal, ga je spominjala težkih trenutkov, ko je bil zelo blizu smrti. (Meni pa je bilo tiste hruške žal, saj je bila povezana s samimi lepimi spomini — jeseni so bili njeni sadeži deležni precej pozornosti!)

Izmed številnih doživljajev, ki me vežejo na Jožeta ZADOBNIKA, bom opisal še zgodbu o radijskem aparatu. Spomladi 1944 je Tomažev bataljon (pozneje škofjeloški odred) zaplenil radijski aparat. Odločili smo se še, da ga odnesemo v Zadobnikovo domačijo, kjer ga bomo lahko v mi-

PREBERITE TUDI TO!

Na mnoga vprašanja o tem, kako je z enkratno denarno pomočjo ob primerih poškodb ali smrti v JLA, sporočamo prizadejim tole:

V smislu odloka (Ur. list SFRJ, št. 28 in 33/67) so upravičene do enkratne denarne pomoči vojaške in civilne osebe v

službi JLA, ki so v mirnem času, pri opravljanju službe, brez svoje krivde zadobile rano ali poškodbo, ki povzroča najmanj 20-odstotno okvaro organizma. Do enkratne denarne pomoči je upravičena tudi družina osebe, ki je izgubila življenje ali je umrla zaradi poškodbe, ki jo je zadobila v istih okoliščinah.

Postopek za uveljavljanje enkratne denarne pomoči ureja poseben pravilnik (Ur. l. SFRJ, št. 30/65), izdan na podlagi zakona o Jugoslovanski armadi. Zahtevo je treba vložiti pri vojaški enoti, v katere sestavi je bila oseba poškodovana. O zahtevi odloča poveljnik polka, kateremu je vojaška enota podrejena.

Enkratne denarne pomoči ni mogoče podeliti za poškodbe, ki so nastale pred 31. 12. 1965, to je pred uveljavitvijo novelirane zakona o JLA (Ur. list SFRJ, št. 57/65). Ta novelirani zakon je v 193. členu prvič uzakonil pravico do denarne pomoči po poškodbi. Pomoči se izplačujejo iz sredstev Državnega sekretariata za narodno obrambo.

Za podrobnejše informacije naj se stranke obrnejo na odsek za narodno obrambo Občinske skupščine oziroma na Republiški sekretariat za narodno obrambo.

Ljubljanske opekarne

LJUBLJANA, Cesta na Vrhovce 2

vam nudijo

vse vrste opečnih izdelkov

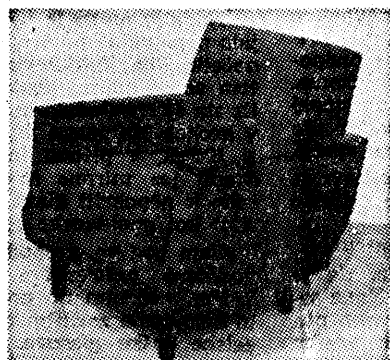
Posebno priporočamo

modularni blok, s katerim se hitro in poceni zida

Zahtevajte naše ponudbe.

Vse informacije daje prodajni oddelek tel. 20-965, 22-883.

Pri opremi stanovanj ne pozabite na tapcirane izdelke v raznih izvedbah, ki jih dobite v vseh boljših trgovinah

Sprejemamo individualna naročila za opremo domov, hotelov, kinematografov in podobno.

S solidnimi izdelki in zmernimi cenami se priporoča

TOVARNA OBLAZINJENEGA POHIŠTVA

»NOVA OPREMA«

SLOVENJ GRADEC

FOTELJ SAN MARINO

OKROGLE

IN

OGLATE

Možakar je zamahnil z roko. Na neki seji izvršnega sveta Srbije je nekoč menil, da so nekateri pridelovalci ozir. obrtniki nezadostno obdavčeni. Nekdo je ponazoril upravičenost te trditve s tole anekdoto: Zadruga v Katumu je pridelala slanje, ko je prvič, po sklepnem računu za 1965. leto, zaznamovala čisti dobiček 11.000.000 S-dinarjev. Neki poljedelec je zančljivo dejal: »Kaj se ti zadržniki tako repenčijo, ko sem jaz samo za paprike iztržil 24.000.000 S-dinarjev?« »Kaj pa davek?« so ga vprašali. Poljedelec je samo zamahnil z roko, kakor da ni dovolj davka sploh vredno niti črniti.

Nekateri romane je težje brati, ko pisati, je rekel neki francoski pisatelj.

Družba za pospeševanje opozicije. Bivši predsednik francoske vlade Mendès-France je dejal o svojih političnih skušnjah: »Slaba vlada je dejansko družba za pospeševanje opozicije.«

Zamislili o pravilni vzgoji otrok imamo vedno, preden dobimo otroke. Poslej pa imamo samo — otroke... je napisal češki kramrljalec Ondřík.

Človek brez predskokov... Londonski časnik »Daily Mail« je objavil pismo nekega svojega bralca, ki pravi med drugim: »Jaz nimam plemenskih predskokov, ne morem pa stanovati v ulici, v kateri prebivajo nebelci.«

Dve stališči... Neki poslanec, zdravnik iz Kraljeva, se je pritoževal, da reže tamkajšnje socialno zavarovanje zdravstvenim delavcem kruh po svoji volji: »Pravijo nam: Ni več denarja, ker ste slabo organizirani in preveč porabite.« Lani (t. j. 1966. l.) pa smo imeli nekoliko samostojnih ustanov ter prejemali stodoletne plače. Letos smo se združili, prejemamo pa 80 odst. na osnovne plače... »Res je, da prejemajo zdravstveni delavci v Kraljevu 80 odst. od osnovnih plač.« je rekel Rade Borisavljevič, direktor republiškega zavoda za socialno zavarovanje SR Srbije — »res pa je tudi, da je ta 80-odst. plača precej večja kot 100-odst. lanska. Preden so se združili, so se vsi podvžali, popravili svoje pravilnike ter si vsi zvišali osnovne plače poprečno za 25 do 40 odstotkov...«

Kritika v »Literaturni« gazeti. Kritič tega sovjetskega časopisa je v oceni nekega novega romana napisal tudi tale stavek: »V tem romanu je postavljeno vse na glavo — kakor da je bil pisan z leve roke...«

